

Semințe duhovnicești

*Un caiet
al Părintelui
Arsenie Boca*

Coperta: Larisa Barbu

Editor: Oferta SRL

**Str. Suvenir nr. 4, ap. 3, sector 2,
București, cod 020741
tel./fax: 021/211.16.62;
e-mail: redactia@lumeacredintei.com**

Director: Răzvan BUCUROIU

Redactor-șef: Răzvan CODRESCU

Distribuție:

S.C. Supergraph S.R.L.

**Str. Ion Minulescu nr. 36
031216, Sector 3, București
Tel. 021/320.61.19; 021/319.10.83
Fax: 021/319.10.84**

Distribuție directă:

Sorin Savin

0728.063.760

© Oferta S.R.L.

pentru prezenta ediție – 2009

ISBN 978-973-88636-2-0

SEMINȚE DUHOVNICEȘTI

Un caiet al Părintelui Arsenie Boca

Un produs

 Credintei
editura

București – 2009

Maica Celestina

sau povestea unui manuscris

De foarte tânără a venit la mănăstire maica Celestina... Gorjeancă fiind, părinții au dat-o la seminarul de fete de la Mănăstirea Bistrița de Oltenia, unde învăța și se ruga dimpreună cu alte 800 (opt sute!) de fete rămase orfane după cel de-al doilea război mondial. Fiind vremuri tulburi în anii '45 și pentru ca noua stăpânire să nu închidă și Mănăstirea Hurezi, Patriarhia a luat decizia de a le muta pe tinerele fete de la Viforâta și Bistrița la ctitoria brâncovenească. A ajuns astfel și Angela – viitoarea maică Celestina (de la Angela-Angelus-Înger celest-Celestina) – în obștea Horezului. Tatăl ei venea la ea încărcat cu bunătăți în Postul Crăciunului, iar mama de Florii. În 1946 Angela a rugat-o pe mama ei să facă într-un fel și să vină la mănăstire și în Vinerea Mare, fiindcă urma să fie tunsă monahie chiar înainte de sărbătoarea Învierii Domnului. Buna ei mamă a făcut cum a putut și s-a întors să verse lacrimi când fata ei își rostea lepădările. Deși era ultimul lor reazim la bătrânețe, părinții i-au dat binecuvântare să se călugărească, pentru că acesta fusese și sfatul părintelui Arsenie Boca. Cu

ceva timp înainte, fetele de la mănăstire, auzind de harismele cuviosului, au făcut cerere cu toatele, rugând să vină avva Arsenie să le spovedească și să le povățuiască către un drum în viață. Și astfel, tinerei seminariste i-a spus să nu mai plece de acolo, că „în mănăstire va fi *viața* ei”. „Avea darul înainte-vederii” – își aduce aminte, cu mult fior, maica – „că mi-a dezvelit mie un păcat pe care-l făcusem pe când eram copilă și nu știam că greșisem la vremea aceea! Era un sfânt părintele Arsenie: în toți anii în care am stat în preajma lui, eu nu l-am auzit niciodată să spună o vorbă de prisos! Nu vorbea decât ce trebuia. Nici un cuvânt în plus! Și știa ce aveam pe suflet fiecare!”.

Chipul maicii Celestina se schimbă subit când își aduce aminte de „sfântul Ardealului”: ochii privesc departe și un surâs îi înseninează fața. Ca și cum nu ar putea vorbi despre el fără să-l vadă...

„Și am rămas acolo la mănăstire, neștiind că, făcând ascultare, Dumnezeu va rândui să ajung peste trei ani în preajma lui. Am făcut o școală de contabilitate după seminar, că așa erau timpurile, ne obligau la o meserie. Pe când a ajuns părintele la Prislop, în 1949, și a strâns o obște de maici pe lângă mama Zamfira, a fost nevoie și de o contabilă la mănăstire. După câteva bilanțuri, am rămas aici, în Țara Hațegului, să-l ajut pe părintele în scriptele economice. Din vremea aceea am început să notăm pe vocabulare – și eu, și maicile – toate predicile și cuvântările părintelui Arsenie. Până într-o zi din Săptămâna Mare, miercurea era, sunt sigură, pentru că în Joia Mare părintele a ieșit din altar și, în fața iconosta-

sului, ne-a citit hârtia pe care o primise cu o zi înainte: trebuia să părăsească mănăstirea în 48 de ore, fiindcă era un element dăunător vieții monahale de la Prislop! Să nu poată face nici măcar Paștile cu noi! Ce câini! Degeaba s-a dus maica Zamfira la Episcopia Aradului: nu se mai putea face nimic! Însă Dumnezeu și părintele n-au voit aceasta și, pe când ne tânguiam noi, a venit în grabă o maică să ne spună că avva a căzut de pe o scară și și-a rupt câteva coaste! Voia Domnului, voia părintelui! A mai rămas astfel cu noi avva încă două săptămâni, până când au venit câțiva indivizi îmbrăcați la costume, cu o căruță, să-l ia. Nu erau atâtea mașini în '52 ca acum: stătea unul în căruță, pe o scândură în față, pe urmă părintele pe a doua și un altul în spatele lui. Mie mi-a dat toate actele contabile și m-a rugat să le pun la punct în două zile, pentru că vor veni în control... Și au venit! Chiar după două zile! Spuneau că *ne-au furat salariile* și eu asta n-am putut răbda, așa că le-am spus că doar cei șase stâlpi ai iconostasului costaseră 30.000 lei (suma totală imputată) cât reprezentau salariile noastre toate, cât despre restul... ce să mai vorbim! Pe urmă n-a mai durat mult și ne-au împrăștiat pe toate. Însă a rănduit bunul Dumnezeu ca tot aici, lângă părintele nostru, să trăiesc și în ziua de astăzi”.

Și trăiește și se roagă maica Celestina, de peste 63 de ani în monahism, anii ei de la naștere fiind puțin trecuți de 80. A avut și are mare evlavie la avva Arsenie Boca, căruia i-a transcris toate predicile pe care le-a auzit ea și, mai apoi, în zilele de restriște, s-a îngrijit să nu se piardă nici un cuvânt de-al părintelui, dactilografiind

toate însemnările din vocabularele de la Prislop. Multe dintre ele le-a mai citit apoi și în *Cărarea Împărăției*, însă ea și-a păstrat cu grijă cuvintele notate în tinerețe ca pe ceva de mare preț, fiindcă ele păstrau încă mult din duhul părintelui Arsenie.

A venit însă la Prislop, acum mulți ani, un om care avea mare evlavie la părintele Arsenie, pentru că de dincolo de mormânt reușise să-l ajute în omorârea unor patimi. Și netrecându-i dorul după sfântul Ardealului, i l-a mai ostit chiar maica Celestina, care, văzându-i râvna, i-a dăruit o copie a manuscrisului. Au trecut alți ani și pentru Nicolae Burdea cuvintele părintelui Boca au devenit litere de lege în viață, iar Prislopul, a doua casă. A citit cu nesațiu și *Cărarea*, și celelalte cărți care au apărut în anii din urmă. Pe urmă s-a gândit că, dacă tot are rostiri ale starețului de la Prislop notate cu grijă la vremea lor, de ce să le țină doar pentru el și maica Celestina? Așa că a întrebat-o mai întâi pe maica dacă e bine să facă publice acele cuvinte ale părintelui Arsenie, iar mai apoi a cerut binecuvântare și de la maica Pavelida, stareța Mănăstirii Prislop (la care îl trimisese „autoarea” manuscrisului după încuviințare). Și așa, fiind de bună seamă și voia cuviosului părinte Arsenie, manuscrisul a luat calea spre *Lumea credinței*, revista la care Nicolae era abonat de câțiva ani buni. Restul... se află în paginile ce urmează...

George Crasnean

Notă editorială

Acest caiet, păstrat cu evlavie și încredințat spre publicare de către Maica Celestina de la Prislop, cuprinde cuvinte ale Părintelui Arsenie (Zian) Boca (1910-1989) dinspre sfârșitul anilor '40 și începutul anilor '50. Știm că multe dintre ele se regăsesc, ca atare sau dezvoltate de autor în anii următori, și în alte volume apărute relativ recent, mai ales în *Cărarea Împărăției* și în *Cuvinte vii*. Cele mai multe sunt variante prime sau intermediare ale unor texte devenite exponențiale pentru gândirea și trăirea duhovnicească a Părintelui Arsenie. Caietul de față ne poate ajuta, nu o dată, să vedem mai bine calea seminței către rodul împlinit: de aceea îl și publicăm sub titlul editorial *Semințe duhovnicești*.

Raportate la amplele și luxoasele volume cu care ucenicii apropiați și urmașii râvnitori au cinstit, cu pricepere și după cuviință, memoria marelui înduhovnicit, paginile acestea reprezintă mai degrabă un soi de compendiu al învățăturii transmise de „sfântul Ardealului” unei posterități foarte felurite. Cei mai puțin dedați cu tomurile masive pot ajunge la esența învățăturii și experienței arseniene și pe această cale mai modestă și mai accesibilă, pe care ne-am străduit s-o netezim editorial,

diortosind cu atenție textul (dactilografiat uneori cu scăpări sau ambiguități involuntare). De câte ori a fost cazul, am confruntat variantele din caiet cu cele din alte surse. Am adoptat ortografia curentă astăzi, am completat și unificat punctuația, am îndreptat tacit erorile sau omisiunile evidente, am dat trimiterile care lipseau la citatele scripturistice. Toate parantezele drepte – destul de numeroase – reprezintă precizări sau compliniri editoriale, care sperăm că vor înlesni lectura pentru toate categoriile de cititori. Spre deosebire de caiet, aici am optat editorial ca toate capitolele să înceapă pe pagină nouă.

Cât de vii și de actuale rămân meditațiile și sfaturile Părintelui Arsenie va putea aprecia fiecare cititor în parte. Fie ca aceste „semințe” să fie aducătoare de rod înnoit în cât mai multe suflete, spre unitatea în Duh a Ortodoxiei românești și spre dreapta cinstire a celui pe care îl așteptăm cât mai curând în sinaxarele noastre, alături de alți mari mărturisitori ai dreptei credințe din greu încercatul secol 20. (R. C.)

Taina răbdării

În lumea aceasta nu poți crede în Iisus fără să fii pedepsit. Scriptura a prevăzut demult cenzura potrivnică, zicând: „Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului, gătește-ți sufletul tău spre ispită!” (*Sirah* 2, 1). Iar Sfântul Pavel ne previne: „Toți cei ce vor să trăiască cucernic în (stilul lui) Hristos Iisus, prizoniți vor fi” [*II Timotei* 3, 12].

Că doar ucenicii lui Iisus sunt ucenicii iubirii de oameni. Și iubirea e climatul care face posibilă viața oamenilor.

Deci oamenii veacului acestuia vă vor face și vouă ce Mi-au făcut Mie. De m-au prigonit pe Mine, și pe voi vă vor prigoni; dacă pe Mine M-au denunțat stăpânirii veacului acestuia, și pe voi vor pune mâna și vă vor da în judecăți și temnițe și vă vor duce înaintea regilor *pentru vinovăția Numelui Meu*.

Deci „păziți-vă de oameni!”.

Totuși un rost au și încercările acestea. În încercările acestea veți vedea prezența Mea. Eu voi grăi puternicilor lumii prin voi. Voi grăi și prin răbdarea voastră, care îi va uimi și-i va sili să Mă cunoască pe Mine.

Așa a și fost. Căci mulți tirani s-au îngrozit de răbdarea sfinților și au sfârșit prin a mărturisi și ei pe Hristos.

S-au umplut măsurile și se plinesc vremile

Providența vede timpul în funcție de om. De aceea, fiindcă omul are darul excepțional al fapturilor spirituale, darul libertății deciziei, și timpul are o funcție variabilă în Providență. Dacă „înaintea lui Dumnezeu o mie de ani sunt ca o zi și o zi ca o mie de ani” [*Psalmul* 89, 4; *II Petru* 3, 8], aceasta se datorește și marilor decizii ale libertății omului pe pământ. De aici se înclină lucrurile. De aici răspunderile sunt inevitabile. Libertatea deciziilor omului nu mai poate interveni cu aceeași ușurință în modificarea urmărilor cu necesitate ale acestor decizii. De aceea omul are nevoie de Dumnezeu, garantul libertății sale – și Care are, așa zicând, o libertate mai tare: libertatea absolută a armonizării totale. Libertatea omului cu libertatea lui Dumnezeu sunt în raport cu timpul când [omul] a renunțat la starea libertății paradisiace. De atunci a început omul existența sa în istorie: în „măsurile timpului”, în „împlinirea vremilor”.

Și vremile se umplu cu faptele oamenilor.

Iar „soroacele” sunt în mâna lui Dumnezeu.

Că omul, cu mintea lui, mereu înfruntă în crize timpul în care a căzut. Acestea sunt totodată și limitele naturii omenești în cele bune sau cele rele. Cele bune lungesc „ziua omului” la mii de ani înaintea lui Dumnezeu, pe când cele rele scurtează mia de ani a omului la „Ziua Domnului”.

Iar mia de ani a omului poate fi viața omului pe pământ. El [Dumnezeu] prevede mișcările libertății omenești și de aceea El știe etapele timpului.

Sfântul Nicolae

Sfântul Ierarh Nicolae e unul din cei mai populari sfinți ai creștinismului. Nu e [atât de popular] nici Sfântul Ioan Gură de Aur, a cărui Liturghie se săvârșește mereu. De ce?

Ne-ar putea[-o] spune cele două calități ale marelui ierarh: dragostea de Iisus; dragostea de Adevăr.

Deci, „mila și adevărul”, pe care le-a trăit ca ierarh, l-au făcut mare înaintea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu l-a făcut mare înaintea oamenilor.

[Edictul lui] Constantin cel Mare l-a găsit pe Sfântul Nicolae în temniță. Prin edictul lui Constantin de recunoaștere a creștinismului ca religie de stat, la anul 313, Sfântul Nicolae împreună cu toți creștinii de prin temnițele imperiului roman sunt puși în libertate.

La 325, printre cei 318 Sfinți Părinți ai primului Sinod ecumenic de la Niceea era și ierarhul Nicolae.

Soborul s-a convocat pentru a stăvili marea erezie a arianismului, care tăgăduia divinitatea lui Iisus.

Atunci s-a cunoscut râvna sa pentru adevăr, care a trecut măsura. Căci Sfântul Nicolae l-a pălmuit pe ereticul Arie pentru hulirea lui că Iisus n-ar fi Dumnezeu, ci numai o făptură a lui Dumnezeu. Hulire vrednică de

bătaie, căci Arie săpa la temeliile creștinismului, în care stătea sau cădea creștinismul, cu dumnezeirea sau nedumnezeirea Întemeietorului său. Deci Sfinții Părinți, amărându-se pentru palma Sfântului Nicolae [dată lui Arie], i-au luat omoforul arhieriei. La porunca Maicii Domnului i l-au dat înapoi. De atunci e zugrăvită Maica Domnului și Domnul Hristos cu omoforul pe icoana Sfântului Nicolae.

Iată deci pasiunea pentru adevăr cum n-au mai avut-o ceilalți Sfinți Părinți!

Tot aici se pot socoti și intervențiile energice ale sfântului, când în două rânduri erau condamnați la moarte niște nevinovați și i-a scăpat. Inima lui era o mare în care se revărsau toate lacrimile pământului.

Așa, odată, într-o mare secetă, a aprovizionat cu grâu cetatea sa, scăpând-o de foamete.

A scăpat de mizerie și păcat trei fete sărace, înzestrându-le pe ascuns, ca să se poată căsători.

Inima lui de părinte al creștinilor a ars ca o făclie. Poate că și aici stă o taină a sfințeniei lui: capacitatea lui de suferință, suferință pe care o aduna de la toți, [ceea ce] îi făcea iubirea mai strălucitoare; și care apoi mai multă suferință atrăgea, sporind focul iubirii sale de oameni.

Suferința și iubirea cresc în progresie.

Iată o taină a luminătorilor lumii. Aceeași explicație au și toate minunile ce le-a făcut Dumnezeu ca răsplată a oamenilor pentru dragostea lor de marele ierarh. Căci Dumnezeu e făcătorul de minuni întru Sfinții Săi. Iar marea minune – și din ce în ce mai rară între oameni

– e tocmai această lumină a inimii, care nu are hotar mormântul.

Așa se face că Dumnezeu o laudă cu faptele mai presus de fire în numele iubiților Săi: iubitori de oameni.

Siguranța absolută

Așa a vorbit Iisus: cu siguranță absolută.

Fiindcă era Dumnezeu, El era mai înainte de întemeierea lumii. Prin El s-a făcut tot ce s-a făcut. Deci știa, mai înainte de a fi vreuna din zilele lumii, toate zilele și sfârșitul zilelor zidirii.

Iisus știa absolut toate urmările creației lumii. Nu numai că știa începutul și sfârșitul creației, dar chiar El este începutul și sfârșitul, Alfa și Omega existenței.

Dacă pe planul timpului s-a spus: „Nu sunt vremile sub om, ci bietul om sub vremi”, pe planul absolutului se poate spune: *Nu e veșnicia sub timp, ci bietul timp sub veșnicie*. Timpul nu se cunoaște pe sine, dar îl cunoaște eternitatea, eternul, iar Iisus eternul vorbea istoriei, arătându-i începuturile sfârșitului. „Vuietul mării (fărădelegilor) și valurile ei vor îngrozi oamenii, cât au să-și dea sufletul de spaimă și de așteptarea celor ce au să vie peste lume” [*Luca* 21, 25]. „Țăriile cerului vor fi zguduite” [*Matei* 24, 29; *Luca* 21, 26]. Structura cosmosului se va zgudui.

E destul să medităm puțin, pe plan religios, preocuparea științei moderne de a provoca în interiorul materiei procese primordiale de explozie a energiei – fapt de

care pomenește profetic și Sfântul Apostol Petru, atunci când spune: „Pământul de istov va arde și stihiiile (elementele chimice) arzând se vor desface” (*II Petru* 3, 10).

Preocuparea aceasta a științei moderne, cu urmări catastrofale, aș îndrăzni să o numesc începutul sfârșitului. Toate acestea nu erau neștiute de Iisus, Cuvântul lui Dumnezeu prin Care s-a zidit lumea.

„Deci când vor începe să fie acestea, prindeți suflet și ridicați capetele voastre, pentru că răscumpărarea voastră s-a apropiat. Când veți vedea făcându-se acestea să știți că aproape e împărăția lui Dumnezeu”.

„Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!” [*Luca* 21, 33].

Așa nu poate vorbi decât Dumnezeu, fiindcă El ține destinul creației. Și are un scop cu ea. Iar ea, așa cum e, nu-l realizează. De aceea va trebui profund purificată. Prima dată a făcut-o potopul; a doua oară o va face focul. Acum tocmai se ocupă oamenii cu focul, cu un foc de natura celui din soare. Oare știința nu „așteaptă” fără să știe și nu „grăbește venirea zilei Domnului”? (*II Petru* 3, 12).

Revelația e categorică. Împărăția lui Dumnezeu (acum smerită în inimile credincioșilor) va avea slava ei, căci „noi așteptăm, potrivit făgăduințelor lui Iisus, ceruri noi și pământ nou, în care dreptatea locuiește” (*I Petru* 3, 13).

Concluziile personale practice sunt de la sine înțelese. Orientați de o rază a eternității noastre date de Iisus, ne putem desface de destinul lumii.

Cu siguranța absolută n-are rost să te tocmești!

„Marele” Iuda

Trădătorul...

Omul care a vândut pe Dumnezeu.

Omul cu suflet meschin, îngust, orbit.

Unii au căutat să-l arate dimpotrivă: pătruns de un ideal al neamului său, [de un] ideal politic. Iisus îi înșeală așteptările. Deci avea dreptate să scape pe Israil de un om care-l conducea contra intereselor generale.

Are dreptate. Dar atâta dreptate câtă poți da unui om care raționează just pe principii false. Israil a refuzat să-l considere pe Iuda un erou național.

Așa că rămâne ceea ce a făcut. Conducerii lui Israil îi trebuia doar vânzător. S-a prezentat Iuda. Iar ei s-au bucurat și s-au tocmit să-i dea bani.

Pe urmele explicației:

Fariseii cu gând ucigaș în inimă erau deja „fi diavolului” (*Ioan* 8, 44). Le-a spus-o Iisus în Templu. Le mai trebuia un „mijlocitor”. „Și a intrat satana în Iuda” (*Luca* 22, 3).

Iată explicația faptei lui. De acum Iuda nu mai e un anonim; de acum Iuda e o mare putere: a devenit minte satanică.

„Marele Iuda”: iată oamenilor mici o cale de a ajunge mari. De acum Iuda va fi prototipul tuturor trădătorilor. Iuda va avea ucenicii lui până la sfârșitul lumii, care aceeași treabă vor face vânzând, reclamând stăpânirilor, trădând, dând la moarte: părinți, copii, frați, soți, bărbați, preoți, sfinți...

Iuda, multiplicat, vinde pe Iisus mereu, mereu. Fiii diavolului îi cumpără lui Iuda ucenici. Și cu prețuri derizorii, fiindcă se îmbie mulți.

Explicația lui Iuda:

Credea în Dumnezeu, dar nu credea în Iisus. Izbăvirea politică a lui Israil o punea mai presus de mântuirea omului, pe aceasta n-o înțelegea. Se crampona într-o contradicție surdă cu Iisus. Nu l-au putut scoate din contradicție nici darurile excepționale ce le dăduse Iisus, nu-l lărgise sufletește nici însăși iubirea. Adevărul n-a încăput în Iuda, cum n-a încăput nici în iudei.

Structura lui era o dezarmonie, un haos.

De aceea satana întru ale sale a intrat.

Explicația metafizică:

E mai grea. După Scriptură, a fost cineva prevăzut cu trădarea. E scris și prețul, și ce s-a făcut cu prețul trădării.

Nu e scris ce se va alege cu vânzătorul – semn că Dumnezeu n-ar fi vrut sinuciderea lui. Deci dacă în planul Providenței era prevăzută „moartea de bună voie” a lui Iisus, fără mijlocirea lui Iuda, [acesta] nu și-ar fi atras pierderea mântuirii, dacă nu se sinucidea.

Vânzarea și răstignirea lui Iisus l-au aruncat pe Iuda în deznădejde, iar satana în sinucidere – pierzanie pecetluită.

A fost sau nu un predestinat Iuda?

Putea să fie și altul. El și-a ales: libertatea lui a cedat ispitei, ca Adam în Rai. Putea să nu cedeze? I s-a retras harul? Nu i s-a dat ca și celorlalți?

Dumnezeu n-are nici o vină. O are toată numai satana? „Mai bine i-ar fi fost [omului aceluia] de nu s-ar fi născut!”.

E misterul fiilor pierzării, în care se aude un rânjet de drac.

Împărăția aruncată

Heidegger spune că omul e aruncat în lume; duce o existență de „aruncat-în-lume”, [de] aruncat în grija existenței, fără nici o consolare sau siguranță.

Aceasta din cauza prăpastiei de netrecut între Dumnezeu și om; a deosebirii absolute între Dumnezeu și om – consecință metafizică a lui „sola fide”. Numai într-un climat protestant au putut lua naștere „filozofiile neliniștii” și teama de neant.

Iisus a spus astfel:

Împărăția Cerurilor, comprimată într-o sămânță mică, a luat-o un Om și „a aruncat-o” în grădina Sa – lumea – și s-a făcut creștinismul copac mare și păsările cerului s-au sălășluit în ramurile lui. Împărăția cerurilor nu e pentru păsări, ci pentru oamenii care trăiesc ca „păsările”, mai desprinse de pământ și de firea pământească, trăind mai după firea lor cerească, trăind mai în „grija lui Dumnezeu” decât în grija vieții.

Păsările acestea sunt vulturii care se vor aduna să judece pământul [*I Corinteni* 6, 2], când pământul va fi un stârv [*Luca* 17, 37].

Împărăția lui Dumnezeu, e un aluat pe care l-a luat o femeie (Sfânta Fecioară Maria) și l-a pus în trei măsuri

de făină, l-a pus în firea omenească, fire oarecum întreită: suflet, trup și duh, până a dospit toată. Mergând Iisus spre Ierusalim, cineva L-a întrebat: „Doamne, oare puțini sunt cei care se mântuiesc?”. Și a răspuns tuturor: „Nevoiți-vă a intra pe poarta cea strâmtă, căci mulți vor căuta să intre, dar nu vor putea” [Luca 13, 24].

Cu alt prilej a precizat cine-i poarta: „Eu sunt ușa; prin Mine de va intra cineva se va mântui” [Ioan 10, 9].

Deci, dacă Iisus e Împărăția Cerurilor, sămânța aruncată pe pământ, dacă Iisus e Cel ce dospește natura omului în sensul Împărăției lui Dumnezeu și, pe de altă parte, tot Iisus e ușa acestei Împărății, înseamnă că Iisus e dimensiunea transcendentă dată naturii noastre, pe care trebuie să o dobândim: liniște împotriva neantului.

Se atrage aminte oamenilor, cu toată gravitatea posibilă: *Nu treceți cu ușurință peste Iisus!*

Mai bine declarați-vă împotriva Lui, că mulți vă veți lămurii!

Căci dacă ne vom ține mereu că nu-L știm Cine este El pentru noi, cele prescrise în Cartea Veșniciei vor merge înainte și se vor împlini toate, și ne vom afla că „ne-am încuiat ușa” în loc să ne-o deschidem, și vom căpăta răspunsul cu care ne-am amăgit și noi pe pământ: „Nu vă știu nici Eu pe voi, duceți-vă de la Mine!”.

Marea nefericire a rămașilor pe dinafară e că atunci *văd* fericirea dreptilor. Propriu-zis, *văd* marea lor defecțiune, care le-a pecetluit eternitatea.

Până atunci, adică acum pe pământ, se țin de ochi, să nu vadă pe Iisus. Atunci, cu natura transformată în vederea veșniciei, nu se vor mai putea ține să vadă destinul firii omenești, pe care ei nu l-au admis.

Iadul nu se poate descrie mai bine.

Nici Împărăția lui Dumnezeu.

Pedeapsa cu lepra

Lepra e o boală molipsitoare, a cărei cauză medicina nu o cunoaște nici astăzi. Deci nici leacul.

E un fel de putrezire de viu, ani îndelungați, o grea sentință de moarte.

Lepra e o pedeapsă biblică; au primit-o:

1) Mariam, sora lui Moise, de-a dreptul de la Dumnezeu, pentru că încolțise invidia în inima ei, precum că numai cu Moise vorbește Dumnezeu. Pentru cârtirea ei, „Mariam s-a făcut albă de lepră, ca zăpada”, șapte zile a fost scoasă din tabără (*Numeri* 12, 14).

2) Neeman Sirianul, generalul comandant al armatei regelui Siriei, lepros și el, auzise, prin servitoarea sa evreică, de proorocul din Samaria, Elisei, ucenicul lui Ilie, că l-ar putea tămădui de lepră. Când a venit acesta, Elisei i-a trimis ucenicul să-i spună să se scalde în Iordan de zor [de șapte ori] și îi va trece.

S-a răscolit însă mândria sirianului și a plecat mâniaș. L-au înduplecat slugile sale, ca totuși să asculte. S-a smerit de trufia lui, s-a scăldat în Iordan și i-a trecut lepra.

Întorcându-se cu daruri, e refuzat de prooroc.

3) Încolțește însă lăcomia în inima lui Ghezi [Ghehazi], ucenicul proorocului, și se ia după sirian și, ajungându-l, îi cere haine și bani, pe care le și primește.

Ajuns acasă, *mint*e că n-a fost nicăierea. Inima proorocului însă îl însoțise toată vremea și știa ce a făcut. Drept aceea îi dă pedeapsă: „Lepra lui Neeman să se lipească de tine și de urmașii tăi, în veci!”. „Și a ieșit Ghezi de la Elisei, alb de lepră ca zăpada” (*IV Regi* 5, 27).

4) Regele Ozia al Iudeilor, zidind multe cetăți, câștigând multe războaie, scornind aruncătoare de pietriș, săgeți din cornurile cetății Ierusalimului, săpând multe fântâni și mult împluternicindu-se, a sfârșit prin a i se împlânta mândria în inimă, „spre pierzarea lui”. Astfel a făptuit o mare nelegiuire înaintea Domnului, căci a intrat în Templul lui Solomon, făcând pe preotul, ca să tămâieze pe jertfelnicul tămâierii.

Azarie arhiereul dimpreună cu 80 de preoți i-au atras atenția că nu i se cuvine să facă aceasta. Ozia s-a supărat pe preoți și deodată s-a ivit lepra pe fruntea lui, înaintea preoților.

Fruntea care n-a gândit bine a fost pedepsită.

Ozia a murit lepros, pentru mândrie și sacrilegiu, dar a murit smerit [cf. *II Paralipomene* 26, 16-21].

Se vede lămurit că, pentru stăvilirea fărădelegilor și stârpirea păcatelor din popor, Dumnezeu a pedepsit până și cu lepră.

Deci lepra urmărită în obârșiile ei, găsești că e păcatul sufletului care atrage pedeapsa trupului, dar aduce și smerenie, sănătatea sufletului.

Boala apare întâi în suflet. E o retragere a lui Dumnezeu din om sau o izgonire a Lui.

Satana cârtea asupra dreptului Iov. Dumnezeu i-a îngăduit să se convingă de statornicia dreptului: „Iată, îl dau în puterea ta! Numai nu te atinge de viața lui!”. „Atunci satana a lovit pe Iov cu bubet [vărsat] negru, din tălpile picioarelor până în creștetul capului” (*Iov* 2, 6-7).

Pomenim întâmplarea întrucât se vede din ea cine dă rămă în tot chipul zidirea lui Dumnezeu.

Iov a fost o ilustrare a virtuții dreptului; dar ceilalți silesc pe Dumnezeu să se retragă din ocrotirea lor, și așa apare stricătorul, cât nu mai pot scăpa de el. Și pe mulți îi mănâncă de vii.

Dacă până la venirea lui Iisus Dumnezeu atâta grijă a purtat de poporul acesta [iudeu] încât n-a cruțat nici nuiua cea mai aspră, astăzi, când mila lui Dumnezeu vine în persoană să caute și să curățească pe pedepsiții Săi, vedem că nu era recunoștință în Israil. Era între păgâni, pe care poporul ales îi disprețuia: a găsit Iisus recunoștință într-un samarinean.

Iată de ce se spune că binefacerea și recunoștința sunt două virtuți care nu s-au întâlnit amândouă pe pământ.

Neam fără semn

Aceasta e una din cele mai grele pedepse!

Pe aceasta au primit-o jidovii – pentru necredința lor ispititoare de Dumnezeu. Numai împietrirea egiptenilor o mai egalează pe a jidovilor. Acestora li se împlineau măsurile fărădelegilor și-i aștepta fundul Mării Roșii. Pe aceia Dumnezeu i-a împietrit. Providența sfâșie o civilizație. Acum se apropie a evreilor.

Precum egiptenii se împotriveau evidenței lui Dumnezeu, așa acum jidovii caută pricină cu Iisus și cer semn din cer. Iisus cunoștea că nici un semn nu i-ar schimba din ce sunt, de aceea „suspînând adânc, a zis: Pentru ce neamul acesta cere semn? Adevărul vă grăiesc: neamului acestuia nu i se va da semn. Și, lăsându-i, s-a suit în luntre [și a trecut de ceea parte]” [Marcu 8, 12-13].

Să-L faci pe Dumnezeu să suspine.

Să-L strâmtorezi după semnul după care n-ai să te ieși, fiindcă ai ateismul în inimă, nu e un lucru fără urmări. De aceea Iisus le-a apăsător destinul, să fie în lume *un neam fără semn*.

Și, de fapt, așa sunt. „Semnul lui Iona”, Învierea lui Iisus din morți, a treia zi, n-a avut nici un efect asu-

pra lor, încât până în ziua de astăzi ei cred mai bucuros minciuna, că Iisus a fost furat de ucenici, deși ei pecetluiseră mormântul și-l păzeau cu ostași.

Poate că de aceea e o deosebire între evangheliști când redau cuvintele Mântuitorului. Marcu zice simplu: „Neamului acestuia nu i se va da semn”. Matei și Luca adaugă: „fără numai semnul lui Iona”. Dar și Matei, și Luca au un cuvânt lipsă, pe care îl arată Marcu: „Adevărul vă grăiesc”.

Acesta-i adevărul: Învierea lui Iisus n-a contat ca semn pentru evrei – și Iisus le-a spus-o dinainte.

Deci singuri s-au exclus de la semn, iar Iisus a consfințit cu anticipație ceea ce aveau ei să facă.

Neam fără semn.

Neam fără înviere.

Neam fără Dumnezeu.

Neam împotriva lui Dumnezeu.

Pentru ei Iisus a trecut în ceea parte a mării înțeleșurilor. Ei au rămas dincoace, dar fără idealul care i-a părăsit.

A doua pedeapsă va fi Mesia pe care îl așteaptă: omul care în numele său se va proclama „Dumnezeul” lumii. Acela-i Antihristul. „Semnul” sfârșitului.

Iată neamul care și-a omorât sensul. Oameni care omoară sensul omului. Și-l vor omorî.

De aceea vine Iisus a doua oară: pentru învierea omului.

Un destin înțeles

Pribegim mulți ani în viață fără să ne lămurim un rost în lume.

Unii pribegesc toată viața fără rost, nici țință.

Alții îl caută toată viața fără să-l găsească, sau fără să știe că l-au găsit. Înțeleg prin destin rosturile pe care le-a ascuns Dumnezeu în viața fiecărui om și pe care omul trebuie să le desfășoare la rândul-i între oameni.

În fiecare ins e sădită o intenție a lui Dumnezeu, care prin om trebuie să devină o creație. În creștinism omul e ridicat până la cinstea de colaborator al lui Dumnezeu, iar această colaborare e destin. Talanții – talentele – sunt înzestrările acestei colaborări a lui Dumnezeu cu omul. Lucrând în sensul înzestrărilor, lucrezi în sensul destinului.

Omul e neliniștit câtă vreme nu știe ce vrea Dumnezeu cu el, ce vrea Dumnezeu de la el. Viața nu e un scop în sine, e numai mijloc, e numai cadrul unui destin, sau e în cadrul unui destin.

Mulți se tem de cuvântul destin, ca nu cumva să însemneze predestin[are], prin urmare să se trezească într-o doctrină fără libertatea voinței, deci fără conceptul specific creștin al responsabilității ultime.

Cum să nu răspunzi de ce ți-a dat Dumnezeu? Și cum să nu răspunzi, dacă n-ai făcut ce ți s-a dat să faci?

Lucrătorii viei angajați de Dumnezeu, iconomi ai creației Sale, nu aveau să răspundă pentru că i-au interpretat arbitrar destinul? Mazoreții din Ierusalim, care aveau această istorie unică în lume, istorie mai mult a viitorului decât a trecutului, Scriptura, nu sunt [oare] cu atât mai răspunzători cu cât n-au înțeles destinul ascuns de Dumnezeu în neamul lor în sensul lui Dumnezeu, ci în sensul unei împărății pământești? Marea răspundere a lui Israil a rămas tocmai vinovăția că nu s-a integrat în viitorul pe care-l destinase Dumnezeu în Scripturi.

Dar iată că vine cineva de praznicul Paștilor în Ierusalim, un copilaș de 12 ani, „plăcut la chip, cu ochii frumoși și păr bălai” – ca odinioară strămoșul Său David (*I Regi* 16, 20), care-și înțelesese destinul și s-a integrat în el, vrând încă de mic să-și aducă și rabinii Templului la reala interpretare a destinului lui Israil. Lucrurile s-au petrecut astfel:

Toți capii de familie din Israil erau îndatorați de rege să vie la Ierusalim de trei ori pe an. Printre aceste trei zile era și Praznicul Paștilor iudeilor, ce însemna ieșirea din robia egipteană. Dar mai însemna și ultima zi a robiei, când așteptau îmbrăcați de plecare porunca lui Faraon, de punere în libertate. Mai era menținută în praznicul Paștilor și Jertfa pe altarul Templului a mielului pascal, sângele căruia era semn pe ușa fiecărui israilitean, apărare de îngerul morții care pedepsea Egiptul.

Când a văzut copilașul Iisus jertfa și arderea mielului, atunci Cel ce era personificarea iubirii S-a identificat durerii mielului și deodată I s-a deschis taina ce preînchipuia această jertfă.

Această puternică impresie a jertfei unui miel nevinovat a organizat dintr-o dată, într-o lumină nouă, de viitor, întrebările pe care avea să le pună rabinilor de îndată ce-i va putea prinde de vorbă.

De aceea, după praznic, Iisus nici gând n-avea să se întoarcă acasă, până nu va afla tot ce-L ardea pe El.

Cum Iisus avea 12 ani – vârsta de a trece dintre copii între tineri și vârsta de admitere în școala rabinică a Templului –, printre tinerii care ședeau la picioarele bătrânilor era și Iisus.

Într-o aripă a Templului preoții și rabinii țineau cursuri de îndrumare în Scriptură, prin întrebări și răspunsuri, în felul cum erau de demult școlile profeților.

Iisus era printre mazoreții Templului, întrebându-i și răspunzându-le din Scripturi despre venirea lui Mesia. Bătrânii ascultau copilul și se minunau de înțelepciunea Lui. Și nu-și puteau da seama că vorbeau cu un copil care și-a înțeles destinul, misiunea pe care o avea în lume: de a înlocui cu Sine mielul de jertfă. Cu umilință de copil, Iisus repeta textele din profeți, arătând înțelesurile mai adânci, pe care mazoreții le scăpaseră din vedere. Copilul îi întreba mai des despre locul din Isaia care privea suferințele lui Mesia, și din Psalmi, despre jertfa Mielului lui Dumnezeu. Ce rost au jertfele Templului decât că sunt o preînchipuire a jertfei Mielului lui Dumnezeu?

Dacă de la această întâlnire a lui Iisus cu mai marii Templului, s-ar fi mers înainte, s-ar fi trezit un mare interes pentru ale religiei și când Iisus ar fi început, la 30 de ani – vârsta legală a dreptului de a învăța –, ar fi găsit căpetenii care să-L primească drept o împlinire a Scripturilor. Bătrânii vedeau în El mari făgăduințe, dar nu le vedeau decât în cercul lor îngust. Copilul le mișcase inima cum poate n-o făcuse nici un om până la El. Dumnezeu încearcă să le dea învățăților lui Israil o nouă lumină a Scripturilor, folosindu-se de nevinovăția de copil a Fiului Său, singura care nu le rănea îngâmfarea lor de rabini în Israil. Ei nu admiteau ca cineva să-i învețe. De aceea Iisus le-a dat impresia că ei sunt învățătorii, iar El – școlarul. Era singura cale atunci de a le arăta că profețiile mesianice mai au și alt înțeles. Dar trufia lor nu le îngăduia să cunoască o altă interpretare a Scripturilor decât aceea care le gădila pofta lor de dominație. Dacă le-ar fi ascultat, tâlcuirea locurilor mesianice ar fi suferit o radicală reformă, în sensul verderilor dumnezeiescului Copil.

Dar trecuseră patru zile pentru Iisus, nu și pentru Iosif și Maria, care-L căutau deznădăjduiți. Când Îl găsesc între bătrâni, mama Îi face o duioasă dojană: „Ce ne-ai făcut? Tatăl Tău și cu mine Te căutăm!”. Acestor cuvinte ale Mamei Copilașul le răspunde într-un grai neînțeles: „Nu știați că în casa Tatălui Meu Mi se cade să fiu?”. Le răspunde, cu alte cuvinte, că El nu e fiul lui Iosif, ci Fiul lui Dumnezeu [cf. *Luca* 2, 42-50].

Iisus aflase cine era El și ce avea de făcut în lume.
Iată un destin înțeles la 12 ani.

Întâlnirea cu jertfa Templului și cu rabinii i-a fost lui Iisus revelatoare a destinului. Deși aceia ar fi trebuit să recunoască copilul și, după Scripturi, destinul, iată că Iisus și-L cunoaște împotriva lor, fiindcă cunoașterea lor era orbită de prejudecăți politice și nu era orientată spre năzuințele desăvârșirii.

Dreptul Simeon Îl cunoscuse pe copil acum 12 ani, în același Templu, dar urmașii dreptului nu mai aveau viața lui, ca să-L cunoască și ei.

A crește din copilărie, ars de o rază a destinului, însemnează să te pregătești pentru o operă mare și severă, iar pentru cucerirea locului ei în istoria oamenilor însemnează să te aștepti la cele mai crâncene împotriviri.

Oamenii nu știau cu ce răbdare și îndârjire lăuntrică a înzestrat Providența pe Copilașul acesta, Căruia I-a încredințat marea misiune a mântuirii oamenilor. De atunci nu este între oameni destin mai mare ca al lui Iisus. Iar Iisus și-a asociat la același destin al Său pe toți ucenicii Săi de veacuri. A fi gura Lui, a fi inima Lui, către orice necăjit al lumii, e a face din viața ta viața lui Iisus. Așa cum Sfântul Pavel își interpreta destinul: „Mie a vieții este Hristos, iar a muri [pentru Acesta] dobândă [câștig]” [*Filipeni* 1, 21].

De atunci Iisus dă omului destinul și toată energia lui divină.

Iisus este un destin întruchipat. Cine-L ajunge... știe ce are de făcut!

30.01.1949

Crâmpenie pentru o predică la Sfinții Trei Ierarhi

[I]

Se scriu lucrurile acestea [ca] mărturie pentru creștinii care vor să înțeleagă că trăim cele mai bune vremuri pentru mântuire.

Iată dovada istorică:

La anul 313 de la Hristos, împăratul Constantin dăde Edictul de la Milano, prin care recunosc creștinismul printre religiile de stat. Mare bucurie în creștinătate! Dar... cum au scăpat creștinii de grijă, cum au trecut din ilegalitate la libertate, la persoană juridică, viața morală a creștinilor începe să se destrame. Cum și-au primit averile înapoi urmașii mucenicilor, puțini au mai rămas care să nu se încovoie cu dragostea mai mult spre lumea aceasta (a stomacului)... Deci de îndată ce au ieșit ca prin găurile pământului (catacombele) la larg, de îndată ce au scăpat de prigoanele Cezarilor, cu un cuvânt de îndată ce au ieșit din împrejurarea de jertfă a vieții, când adică nu mai era o primejdie de a mărturisi creștinismul pe față, s-a întâmplat că și dragostea de Dumnezeu și grija de suflet

până la așa măsură rătăciseră încât au început a se lua după un rătăcit, Arie, care tăgăduia dumnezeirea Mântuitorului – chiar piatra de temelie, prin care stă sau cade cineva din creștinism.

De îndată ce creștinismul, sau mai bine zis creștinii fură lăsați la larg, se înmulți și înclinarea de a cădea din creștinism. Nu știu cum, dar parcă nu e nimic pe lume fără o rânduială; a venit și pentru aceștia o căpetenie, după care să se ia.

Parcă de aici începe judecata, care desparte oile de capre. Ar fi fost mirare să nu se arate o atare ispită de necredință, de vreme ce, o dată cu împăratul Constantin, au trecut cu numele la creștinism două treimi din imperiu.

Era la „modă” să ai credința împăratului, deși toți acești creștini cu numele cu puțin înainte s-ar fi îngrozit de primejdiile mărturisirii lui Hristos. Nu este deci de mirare ca toți aceștia, la care se mai adaugă și urmașii lui Constantin, ba chiar și mulți episcopi, să se trezească la un moment dat mărturisind o credință alături de creștinism, tot una cu necredința. Nu este greu a înțelege cum devin lucrurile astfel.

Când viața aceasta este încurajată de statornicia bogăției, de negrija întâmplărilor, omul se strică; și [se strică și] mintea, care, o dată stricată, nu mai deosebește adevărul de minciună sau binele de rău, ci le zice tot-mai întors: răului bine și minciunii adevăr.

Încetând prigoanele, așa se stricaseră purtările creștinilor și așa se întindea tăgăduirea dumnezeirii Mântuitorului încât – zice un istoric al vremii – dacă Dumnezeu n-ar fi trimis pe Sfinții Vasile, Grigorie

și Ioan, ar fi trebuit să vie Hristos a doua oară, căci fărădelegile grăbesc Judecata. Iar un filosof creștin din vremea noastră, făcând o supra-privire asupra istoriei creștinismului, găsește că creștinii au trecut cu succes prima ispită ridicată împotriva creștinismului, ispita persecuțiilor, dar n-au trecut cu același succes și ispita a doua, a triumfului asupra păgânismului. Este și explicabil: prima ispită a întâlnit în față creștini adevărați, care se hotărâseră într-un fel cu viața aceasta, s-o jertfească pentru Dumnezeu; pe când ispita a doua, a triumfului, pentru care trebuie să fii înțelept s-o ocolești, a găsit în față o mare turmă, din care o bună parte erau creștini numai cu numele (figuranți).

Dar iată cum a descâlcit Providența lucrurile: pentru cei credincioși a trimis pe sfinți; iar pentru cei figuranți, și îndeosebi arieni, a trimis pe Iulian Apostatul, care din creștin s-a declarat păgân și vrăjmaș al lui Hristos. Ba ca să-și bată joc de o proorocie a Mântuitorului, a întreprins un război în calea la Ierusalim, ca să [re]zidească Templul lui Solomon. Într-o luptă, însă, s-a trezit cu o săgeată otrăvită în piept, care l-a îngrozit și l-a făcut să strige: „M-ai învins, Galileene!”.

Deci toți cei ce tăgăduiau dumnezeirea Mântuitorului, ca să facă pe placul împăratului apostat, ca să fie „la modă”, s-au lepădat de creștinism. Dar parcă era un făcut: toți cei care s-au lepădat de Hristos nu se mulțumeau numai cu lepădarea lor, ci mai voiau și lepădarea altora; iar dacă aceia se împotriveau, vrajba era gata și începea prigoana. Iată focul în care se lămuresc credincioșii, iată firul de legătură cu înaintașii lor, mucenicii! Sunt vremuri — și împrejurări în toate

vremurile – când a spune adevărul și a propovădui îndreptarea îți pot pune viața în primejdie de moarte.

Așa s-au întâmplat lucrurile în zilele lui Ioan Botezătorul și ale lui Irod și așa s-au întâmplat și în zilele lui Ioan Gură de Aur și ale împărătesei Eudoxia, fiindcă Ioan cerea dreptul văduvei împotriva împărătesei. Sfântul Ioan Gură de Aur a avut odată, apărând văduva, cuvintele acestea: „Iarăși se tulbură Irodiada, iarăși cere pe tipsisie capul lui Ioan!”.

Pentru curajul său de a apăra săracul împotriva bogatului, Sfântul Ioan a trebuit să ia calea exilului, prigonit de împărăteasă, până când, sfârșit de puteri, a murit pe drum.

Iar Eudoxia era ariană. Un creștinism fără recunoașterea lui Iisus ca Dumnezeu și stăpân al lumii nu-ți obligă viața în a o face mai curată. Iar cu cât viața se face mai necurată, cu atât te întuneci dinspre Dumnezeu până a-L tăgădui cu totul și a-I te face vrăjmaș declarat. Viața fără grijă, numai pământește trăită, la asta te duce.

II

Spre o atare stăvilire a răutății a trimis Dumnezeu pe Sfinții Trei Ierarhi. Ei sunt sarea care oprește firea oamenilor de a se împruți cu totul. Este de la sine înțeles că firea omenească, povârnită spre păcat, tocmai de aceea nu-i prea poate suferi. Dar ei n-au bai că nu-s pe placul lumii. În ei arde luminos înaintea misiunea pe care le-a dat-o Dumnezeu, de a fi sare a făpturii și martorii lui Dumnezeu între oameni.

Ca să scurtez vorba, aleg din viața Sfântului Vasile câteva momente de mare înălțime morală, prin care se dovedește cu adevărat a fi mare dascăl al lumii și ierarh.

Era prin anul 372, când însuși împăratul Valens merse în Cezareea Capadochiei, unde păstorea Sfântul Vasile, cu gând să-l abată de la dreapta credință la arianism. Sfântul Vasile îi răspunse, liniștit și cuvințios, că ține credința pe care au mărturisit-o Sfinții Părinți la Niceea (325) și că nimeni nu are puteri să dea altă mărturie de credință peste aceea. Primind un atare răspuns, împăratul Valens căuta pricină ca să-l exileze pe Sfântul Vasile, știind că numai el susține dreapta credință în Asia Mică și că dacă n-ar fi el, pe ceilalți ușor i-ar putea câștiga, fie prin momeli, fie prin înfricoșare. Împăratul duse cu sine pe Modestus, prefectul pretorienilor (siguranța imperiului), și pe episcopul Evippius din Galatia, care era arian. Pe acesta îl duse ca să provoace scandal, ca apoi prefectul să poată interveni cu armată. Evippius vru să slujească într-o biserică din Cezareea, dar Sfântul Vasile nu-l lasă până ce nu subscrise afuriseniile date de soborul de la Niceea asupra arienilor. Acela se plânse împăratului, care trimise la Sfântul Vasile pe prefectul pretorienilor, ca să-l atragă la arianism, iar dacă nu se va putea cu bani, să-l înfricoșeze cu amenințări.

— Ce îndrăzneală ai tu să te împotrivești religiei împăratului? — îi zise prefectul.

— Eu nu văd nici o îndrăzneală și nici nu știu care este religia împăratului, ca să mă împotrivesc ei. Eu știu că și împăratul este creat de Dumnezeu, ca și mine, și

prin urmare și el trebuie să aibă aceeași religie pe care o am și eu și credincioșii mei.

Prefectul începu cu ademeniri, zicând:

– Uite, n-ai vrea tu să fii în mărire asemenea împăratului?

Sfântul Vasile îi răspunse:

– Amândoi suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. În ce privește mărirea, aceasta se va vedea numai în viața viitoare. Apoi spune tu dacă o va avea acela care face voia lui Dumnezeu sau acela care lucră împotriva lui Dumnezeu.

– Dar nu te temi tu de relele care pot veni asupra ta?
– zise prefectul.

– Eu nu mă tem de rele – răspunse Sfântul Vasile –, deoarece știu că Dumnezeu nu va îngădui mai multe decât sunt de trebuință pentru ispășirea păcatelor mele.

– Dar nu știi că împăratul poate să-ți facă atâta rău, cât tu nu vei putea răbda?

– Ce anume ar putea să-mi facă împăratul? – întrebă Sfântul Vasile liniștit.

– Să te despoaie de averi, să te exileze și chiar să teucidă.

La acestea Sfântul Vasile râse, zicând:

– Toate acestea împăratul nu mi le poate face. Astfel: nu mă poate despoia de averi, fiindcă m-am despuiat demult eu însumi de ele, așa că azi n-am nimic; nu mă poate exila nicăieri unde să nu fie Dumnezeu de față; apoi cu moartea nu-mi poate face alta decât să mă trimită mai degrabă la viața pe care atât de mult o doresc. Spune deci stăpânului tău, împăratului, că dacă nu are alte rele cu care să mă înfricoșeze, de aceste de

până acum nu mă tem și nici gând n-am să-i fac pe voia lui, împotriva lui Dumnezeu.

Prefectul pretorienilor spuse împăratului totul și încheie cu aceste cuvinte: „De către căpetenia acestei Biserici suntem biruiți. Amenințărilor este superior, decât cuvintele e mai tare, iar decât ademenirile este mai puternic. Dacă i-am zis: «Niciodată n-am văzut om ca dumneata!», știți ce mi-a răspuns? «Poate că niciodată n-ai văzut episcop»”.

Împăratul se aprinsese de mânie și zbieră înfuriat: „Să fie exilat numaidecât!”; și însuși se apucă să scrie mandatul de exilare, dar de trei ori i se rupse penița și nu putu să scrie. Împăratul crezu că acesta este un semn de sus și de data aceasta lăsă mânia pentru mai târziu. Reîntors la Constantinopol, din nou începu să scrie mandatul de exilare pentru Sfântul Vasile, dar fără de veste i se îmbolnăvi copilul cel mare și se zbătea ca în ghearele morții, și nu se liniști până ce nu-și propuse să lase pe Arhiepiscopul Cezareei din Capadochia în pace.

Iată Părinte al Bisericii, mare dascăl al lumii și Ierarh.

Iată ucenic umblând liniștit pe marea înfuriată.

Iată stâlp [al Adevărului] nemișcat de talazuri.

Iată liniște și modestie neclinită de vifor.

Iată luminător nestins peste veacuri.

Iată om dintre noi străbătând veacurile și întărindu-ne pe noi în liniștea cea mai presus de fire că tot Dumnezeu este la cârma lumii.

Cercările i-au dovedit pe Sfinți, iar sfințenia e superioară vieții și morții.

Zacheu vameșul

„Toți murmurau și ziceau: A intrat să poposească la un om păcătos” [*Luca* 19, 7]... Ei, dreptii, osândeau și pe Iisus, și pe Zacheu. Pe Iisus că cinstește cu venirea Sa un păcătos, iar pe păcătos ca nevrednic de Iisus.

Osânditori cu ochii tulburi, cu veninul invidiei pe limbă, primesc următoarele palme: mai întâi de la Zacheu. „Atunci Zacheu, stând în fața Domnului, a zis: Iată jumătate din averea mea o dau săracilor, iar de am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit” [*Luca* 19, 8]. Iată că îndreptarea în fața Domnului astupă gura oamenilor. Dar le-a astupat-o și Domnul, zicând: „Astăzi s-a făcut mântuirea casei acesteia, căci și el fiu al lui Avraam este” [*Luca* 19, 9].

Se vede limpede că Mântuitorul, răspunzând lui Zacheu, îi are și pe cârtitori în vedere, căci de-ar fi vorbit numai cu Zacheu, i-ar fi zis: „că și tu fiu al lui Avraam ești”. Iată, prin urmare, că cel ce se îndreaptă, fie oricât de vameș și de păcătos, nu are pe nimeni de osândit, și prin asta începe să se asemene cu Dumnezeu.

Când vine Domnul la tine, te dezlegi de toate: nu numai de nedreptățile tale, ci și de toată dreptatea ta.

Când stai „în fața lui Dumnezeu” ești mai presus de lumea aceasta, mai presus de taraba lumii, mai presus de cărteala și invidia oamenilor; ai, cu un cuvânt, ceva din liniștea mai presus de lume a lui Dumnezeu.

De altfel, nici n-ajungi „în fața lui Dumnezeu” până n-ai dat liniștit toate ale Cezarului înapoi Cezarului.

De aci încolo începe sfințenia.

În alt an, tot la Sfinții Trei Ierarhi

Astăzi e bucurie în cer și veselie pe pământ. Dumnezeu, înconjurat de ceata sfinților, zâmbește prin năframa cerului creaturilor Sale, care prin cântări duhovnicești aduc laudă celor trei mari dascăli și părinți bisericești: Vasile cel Mare, Grigorie Cuvântătorul și Ioan Gură de Aur. Iar aceștia, uniți ca și în viața pământească, privesc cu milă spre noi și cer Ziditorului revărsare de har în sufletele tuturor acelora care le serbează amintirea.

O prietenie trecătoare sau, mai bine zis, o conviețuire frățească i-a urcat din treaptă în treaptă, până la scaunul Dumnezeirii.

Privitor la această prietenie pe care a avut-o cu Sfântul Vasile, Sfântul Grigorie Cuvântătorul spune: „Ne-am descoperit unul altuia dorințele, a căror țință era iubirea de înțelepciune, viața cea lepădată de lume, și am fost unul pentru altul și prieteni, și comeseni, și rudenii. Amândoi aveam aceeași îndeletnicire – virtutea – și o singură năzuință până la vremea plecării de aici: să viețuim pentru nădejdlile viitoare, așa ca unul prin altul și unul pe altul să ne ridicăm către Dumnezeu”.

Învățătura laică nu le-a capturat simțirea, deși au frecventat cele mai renumite școli, ci dimpotrivă, li s-au deschis ochii sufletului și au trecut prin viață pășind cu bărbăție spre dragostea de înțelepciune. Părăsind gloria lumii și nădejdlile ei amăgitoare, s-au retras, pentru ca să placă Domnului, în smerită viețuire.

Iată ce scrie Sfântul Vasile despre această hotărâre: „Mult timp am pierdut pentru cele deșarte și aproape toată tinerețea mea am păgubit-o în deșartă osteneală, cu care m-am ostenit să pricep învățăturile înțelepciunii, pe care Dumnezeu a întors-o în nebunie; când însă în sfârșit, ca trezindu-mă dintr-un somn adânc, mi-am îndreptat privirea spre minunata lume a adevărului Evangheliei și am văzut deșertăciunea înțelepciunii stăpânirilor trecătoare al veacului acestuia, atunci vărsând lacrimi multe pentru nemernica mea viață, am dorit ca să ni se dea un îndreptar pentru învățarea dogmelor începătoare ale credinței. Cea dintâi grijă a mea a fost să-mi îndrept măcar puțin năravul cel stricat prin îndelungate legături cu oamenii cei răi. Așa că, citind Evanghelia, am văzut acolo că singurul mijloc pentru a ajunge la desăvârșire este acesta: să-ți vinzi averea, s-o împarți fraților săraci și mai ales să nu fii legat cu sufletul de nimica din cele de aici”.

Cea dintâi trebuință pe care a simțit-o luând această hotărâre a fost să găsească un îndrumător care să-i lămurească rostul vieții: „Am dorit să gădesc vreun frate care și-a ales viața cea retrasă, ca să trec împreună cu el prin valul cel repede al acestei vieți”.

Într-adevăr, l-a căutat în Mesopotamia, Siria, Palestina și Egipt. În călătoria sa, a aflat mulți nevoitori ai Domnului, care prin trude și osteneli de fiecare zi mergeau pe calea ce duce la desăvârșire, și fericind viața acestora, care arătau în fapte că poartă în trupul lor moartea lui Iisus, a dorit să fie următor lor. De acum era plin de râvnă ca să-și rânduiască viața după cele văzute și auzite. Se hotărî să schimbe felul de trai al călugărilor aflați prin împrejurimile Cezareei, dându-le o orânduire potrivită cu scopul ales. Dar fiindcă rânduielile avute ale acestora nu-l mulțumiră, se retrase la Pont, fără să mai aștepte și pe prietenul său Sfântul Grigorie, cu care ar fi vrut să întemeieze acea mănăstire ce-i frământa mintea în culcare și în sculare. Pe malul râului Iris așază temelia așezământului. Viețuia numai cu câțiva călugări. Din nou îi scrie Sfântului Grigorie, chemându-l la sine, și-i descrie astfel pustiul: „Închipuiește-ți un munte înalt, acoperit cu pădure deasă, la poalele căruia se așterne o vale întinsă, spălată neconținut de apele ce vin din munte. Împrejurul văii, o pădure cu tot felul de copaci, care stă ca un zid împrejmuitoare. De amândouă părțile, prăpastii adânci, iar la margine — râul; muntele se întinde în semicerc și se sfârșește lângă marginile prăpastiilor. Aici Dumnezeu îmi arată locul, cum adesea mi l-am închipuit. Din toate câte le pot spune despre adăpostul meu, lucrul cel mai de seamă este că, deși datorită poziției cresc tot soiul de roade, totuși pentru mine aici crește cel mai dulce rod — tăcerea”.

Iar Sfântul Grigorie îi răspunde: „Așezarea locului nu înseamnă mult și nu poate da imbold sufletului meu

ca să locuiesc împreună cu voi, până nu voi afla ceva despre felul de viață și petrecerea timpului”.

Pentru o vreme, Sfântul Grigorie își părăsi părinții pe care-i îngrijea, fiind înaintați în vârstă, și veni să trăiască alături de prietenul său. Bucuriile prieteniei nimic n-au schimbat din chipul viețuirii așezat aici. Ci ei împreună se rugau, împreună cercetau Sfânta Scriptură și scriau rânduielile monahice.

Împreună și munceau, astupând gropi, curățind locul, cărând material pentru ridicarea chiliilor, ciopleau piatră, udau răsaduri și câte alte ascultări. Astfel era viața pătimitoare pentru trup și bogată în roade pentru duh.

În scurtă vreme s-au alăturat mulți călugări, având toate de obște. Se supuneau unei singure căpetenii credincioase, care insufla deplină încredere și pe toți îi aducea la supunere. Rânduielile vieții obștești se așezau prin chiar mersul lucrurilor.

Sfântul Vasile nu s-a ocupat numai de această mănăstire, ci umblând din loc în loc, îi întărea pe călugări în credință și-i îndemna prin pilde. Trecând prin toate treptele ierarhiei Bisericii ortodoxe, ajunge episcop, și acum îndeamnă turma binecredincioasă prin sfaturi, trimițându-le scrisori pline de acea dragoste părintească.

Să vedem câteva din rânduielile monahale lăsate de Sfântul Vasile:

Viața unui călugăr trebuie să fie osteneală, căci scris este: „Cei ce doresc Împărăția Cerurilor, în tot timpul să se nevoiască pe sine, că Împărăția Cerurilor se ia cu

silă și numai cei ce se silesc, aceia o răpesc” [cf. *Matei* 11, 12; *Luca* 16, 16].

Cei de doresc să fie slobozi de legăturile lumești, să-și închine întreaga lor viață lui Dumnezeu și să-i dea făgăduință curăția. În ce stă depărtatea de lume? În părăsirea tuturor obiceiurilor lumii, în stingerea simțurilor lumești, în ruperea legăturii cu familia, adică să se lepede de sine însuși, dezbrăcându-se de omul cel vechi și de faptele lui. Să-și mute inima în locașurile cerului, ca să poată zice: „Sălașul nostru în ceruri” (*Filipeni* 3, 20).

Această transformare a ființei nu se poate face fără o luptă lăuntrică și fără întoarcerea dureroasă a voinței și a sufletului întreg. Două feluri de luptă poartă oricine care într-adevăr s-a lepădat de lume: cea dintâi e lepădarea de rudenii și avere, iar cea de a doua e lepădarea de sfaturile voii sale. Și numai cel ce iese biruitor din aceste lupte se face pe sine vas ales al lui Dumnezeu.

După Sfântul Vasile cel Mare, ca să viețuiești în desăvârșire, potrivit legii evanghelicești, e nevoie să te lepezi de lume. Dar cel mai potrivit fel de viață retrasă din haosul lumii e cea monahicească de obște (așa-zisă idioritmă). După el, această trăire e singuratică, dar prinsă într-un trunchi, unde fiecare poate să se simtă ca și cum ar fi singur. Iată cuvintele Sfântului privitoare la chipul vieții monahicești întemeiat de el. Cel ce s-a depărtat de viața obișnuită, nevoindu-se pentru viața cea dumnezeiască, să se nevoiască nu singur prin sine și nu deosebit unul de altul, căci pentru asemenea viață e nevoie de adevărare, ca să nu fie bănuită ca vicleană. Și precum legea duhovnicească cere ca cei ce gustă Paștile

cele de taină să fie nu mai puțini de zece, tot astfel se cuvine și aici ca mai vârtos să se înzecească decât să se împutineze numărul înzecit al celor ce împreună se nevoiesc în viață duhovnicească.

Firile omenești nu se potrivesc; totuși, prin credință și voință tare, se cade ca într-o obște toți să aibă o inimă, o voință, o dorință, precum poruncește Apostolul: toată plinirea celor adunați să fie un trup alcătuit din mai multe mădulare. Și atunci va fi o singură agonisire de obște a evlaviei, mântuirea de obște, osanalele de obște, cununile de obște, în care mulți alcătuiesc una și unul nu este singur, ci sunt mulți. Îmbrăcămintea este deosebită, căci ea vestește oricui și mărturisește despre făgăduința de a viețui după Dumnezeu. Iar rostul întrebuințării l-a arătat Apostolul, zicând: „Având hrană și îmbrăcămintea, să fim mulțumiți cu acestea”.

Hainele purtate nu trebuie să calce legile sărăciei, căci „cel ce are două haine, scris este să dea și celui ce nu are”. Deci călugărul se cade să aibă o singură haină, dar bună, pentru a se îmbrăca în ea cu bună-cuviință ziua și să se învelească cu ea noaptea. Mijlocul trebuie încins cu brâu, căci așa au purtat înaintașii; astfel Sfântul Ilie, pentru care s-a scris: „om păros era și mijlocul său îl avea încins cu o curea”; de asemenea Sfântul Ioan Botezătorul, avea un brâu de piele, și Sfântul Petru, căci se dovedește aceasta din cuvintele îngerului care-i zice: „Încinge-te și încalță-ți sandalele!”. Și chiar Domnul, când se pregătea să slujească ucenicilor Săi, luând ștergarul, S-a încins.

Însăși folosirea hainelor este rânduită prin următoarele pravile: când singur îți alegi, ia-ți pe cea mai proastă, iar când alții îți dau, ia pe care ți-o dă. Dacă însă îmbrăcămintea sau încălțăminte nu i se potrivește vreunui frate, cu cuviincioasă blândețe trebuie să spui starețului sau monahului care a făcut împărțirea. Iar dacă nu-i vor plăcea fratelui – fiind mai ieftine sau nu chiar așa de frumoase –, să-și aducă aminte de cuvintele Domnului, Care a zis: „Nu oricine, ci lucrătorul vrednic este de hrana sa”, și atunci să-și întrebe conștiința dacă a săvârșit cele ce sunt vrednice de poruncile și făgăduințele Domnului. Căci dacă un frate are lucruri nu pentru trebuință, ci pentru podoabă, se cade ca aceste lucruri să fie osândite ca deșarte.

Cât privește săvârșirea rugăciunii, aceasta este privită prin două prisme: pe de o parte rânduiala rugăciunii, iar pe de altă parte însăși rugăciunea ce trăiește în inimă. Cea dintâi este slujba fie în biserică, fie acasă, iar cea de-a doua este evlavioasa înălțare a minții și a inimii către Dumnezeu. Amândouă, unite într-o cunună, fac din viața pământească a călugărului o viață de rugăciune. Dar pentru ca flacăra credinței să fie veșnic aprinsă, un monah trebuie să se hrănească zi de zi din învățăturile Sfintelor Scripturi, izvorul cel nesecat de înțelepciune.

Se cade ca în tot timpul un călugăr să muncească cu râvnă, după pilda arătată în faptă de Sfântul Apostol, care a zis: „Toate v-am arătat, că așa muncind, trebuie să sprijiniți pe cei slabi și încă să aveți a da celor care cer”. Numai în acest chip se va învrednici cineva

de cuvintele: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, și moșteniți Împărăția gătită vouă de la facerea lumii, căci am flămânzit și Mi-ați dat să mănânc, am însetat și M-ați adăpat...” [*Matei* 25, 34-35]. De aceea, pe cât e de trebuincioasă pentru fiecare hrana zilnică, tot așa este de trebuință și lucrul după măsura puterii. Și scrie Sfântul Apostol despre sine: „nici nu am mâncat în dar pâinea cuiva, ci cu osteneală și trudă am lucrat ziua și noaptea”.

Nevoitorul nu trebuie să aibă putere nici pe o clipă, socotind-o a sa, ci să împlinească totul după voia superiorului. Căci zice: „Supuneți-vă învățătorilor voștri și fiți ascultători, căci ei neadormit poartă grijă de sufletele voastre, ca unii ce vor da seamă de ele”. Mai mult, ceata duhovnicească trebuie să urmeze sfinților în supunerea pe care au arătat-o față de Domnul.

Dragostea să-i unească pe toți frații, ca să trăiască în armonie, căci unde slăbește dragostea, acolo intră ura. Iar dacă Dumnezeu este iubire, atunci ura este diavolul. Și tot cel ce-i plin de iubire, are cu sine pe Dumnezeu, iar cel ce nutrește ură, are în sine pe diavolul. Iubirea trebuie să fie în toți și față de toți la fel și egală, căci numai astfel vor forma un suflet și un cuget.

Dacă însă greșalele unora sunt pricină de poticnire pentru alții, în curând vine dezbinarea obștii. Dar cine e fără de păcat?

În toată clipa păcătuim, dacă nu cu fapta, atunci cu cuvântul, și dacă nu cu cuvântul, atunci cu gândul. Deci mai de folos este îndreptarea unuia prin altul, adi-

că să purtăm sarcina unuia prin altul, decât să-și facă loc ura, separând pe frați de frați.

Prin pocăință se ridică monahul din cădere, căci Iisus a venit să mântuiască pe cei păcătoși. El nu minte când zice: „Și vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi”. Însă și buzele Sale sfinte au grăit: „N-au nevoie de doctor cei sănătoși, ci cei bolnavi. N-am venit să chem pe cei dreapți la pocăință, ci pe cei păcătoși” [*Matei* 9, 12].

Și noi, care am fost aleși să ducem această viață monahicească, să ne înălțăm mintea spre Dumnezeu, și El, iubitorul de oameni, ne va primi, pe unii ca pe fiul ce în toată viața a stat alături de tatăl din parabolă, pe alții ca pe niște oi rătăcite ce s-au întors la păstorul lor, dar tuturor Hristos va întinde brațele Sale mântuitoare. Iată, acum este vremea, potrivit Apostolului, acum este ziua mântuirii. Acest veac e veacul pocăinței, iar acela al bucuriei; acesta al faptelor, iar acela al răsplătirii; acesta al răbdării, iar acela al mângăierii. Acum, Dumnezeu este ajutorul celor ce se îndreaptă din calea pierzării, iar atunci – strașnicul cercetător al faptelor, cuvintelor și gândurilor omenești. De aceea, prin purtarea noastră, să nu fim lipsiți de glasul cel blând care zice: „Bine, slugă bună și credincioasă, [...] intră întru bucuria Domnului tău” [*Matei* 25, 21], ci prin ascultare și rugăciune continuă să ne învrednicim de cămara cea de nuntă a lui Iisus.

Fiii Învierii

Învățătura despre învierea morților se cunoștea în Israel de pe vremea proorocului Iezechiel. Dar precum au fost israilitenii împotriva proorocului, au fost și împotriva morților.

Împotrivirea aceasta ajunsese contemporană cu Iisus, în secta saducheilor.

Drept aceea se prezintă oarecari sectari saducheii la Iisus, cu gândul să-L prindă în cuvânt despre înviere. (Mult s-au zbatut unii oameni ca să-L compromită pe Iisus, numai ca să scape de imperativul felului Său de a fi în lume.)

Astfel, I s-au prezentat cu un caz imaginar și i-au zis: „Moise ne-a poruncit prin lege căsătoria de levirat, prin care dacă o femeie va rămâne văduvă și fără de copii, cumnații ei sunt obligați să o ia de femeie. Deci, una a fost femeia a șapte frați. A căroră dintre ei va fi la înviere?”. De fapt, nu mărturiseau altceva decât imposibilitatea lor personală de a gândi și un alt mod de existență.

Dar dacă nu putem gândi ceva fiindcă întrece puterile rațiunii, de aici nu urmează a trage concluzia inexistenței faptului ce ne depășește. Și fiindcă sunt date ce depășesc limitele rațiunii, dar care trebuie totuși știute,

de aceea a venit Iisus Omul-Dumnezeu, Omul de peste limitele omului, și ne-a descoperit configurația celuilalt tărâm, mod viitor al existenței noastre.

Iată justificarea rațională a credinței. Iată rațiunea Revelației. Căci dacă natura noastră ar fi redusă de fapt numai la modul acesta trupesc al existenței, am avea și noi măcar liniștea vitelor. Dar de vreme ce am refuzat a trăi condiția dobitoacelor, cu toată liniștea ei, aceasta înseamnă că cealaltă natură, natura noastră viitoare, o refuză. E drept că nu-i poți cere omului să zboare. Dar chiar dacă nu va crede, el tot va zbura când va ajunge fluture.

Condiția omului nu e definitiv aceasta. Și fiindcă nu e aceasta, de aceea simțim în noi neliniștea contrazicerii și a neînțelesului.

Dacă aceasta ar fi situația noastră definitivă, am ști că n-avem sens. Aceasta ar fi cu adevărat tragedia omului. Dar chipul lumii acesteia trece. După el vine altul. Despre acela chiar ne vorbește Iisus.

El a venit la noi din celălalt mod de existență. Acolo existența are o altă lege: e veacul viitor.

Cei ce se învrednicesc să-l dobândească, nici nu se însoară, nici nu se mărită, și nici să moară nu mai pot, fiindcă sunt la fel cu îngerii și sunt fiii lui Dumnezeu, de vreme ce sunt fiii Învierii.

„Iar precum că este înviere, chiar Moise, pe care îl aduceți voi în sprijin ca autoritate, a arătat-o, când numește pe Dumnezeu «Dumnezeul lui Isaac, al lui Avraam și al lui Iacob». Deci nu e un Dumnezeu al morților, ci al viilor, căci în Dumnezeu toți suntem vii” [*Marcu* 20, 37-38]. Acestea au fost cuvintele Mântuitorului

care l-au zguduit pe Pascal când a scris biletul ce-l purta cusut în haină: „Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac, al lui Iacob, nu Dumnezeuul filosofilor!”.

„Substanța lui Spinoza”, absolutul lui Hegel: un Dumnezeu viu al vieții, chiar al construcției rațiunii, dar în nici un caz un „Dumnezeu” produs de ei.

Iisus a astupat gura dificultăților saduchee. Învierea omului în veacul viitor stinge neajunsul și toată nedesăvârșirea modului actual al existenței.

A te căsători e o lege a veacului de acum. A renunța la ea, când o poți face, însemnează a trăi prefigurarea modului viitor al naturii omenești, a trăi cu anticipație metafizică; însemnează a trăi una din concluziile religiei, așa cum a trăit Iisus.

Om nou se naște

Ca să ne dăm seama de semnificația cosmică pe care o are Nașterea din Vifleem [Betleem], o integrăm între marile referințe ale lui Dumnezeu la creație.

Patru mari intervenții ale lui Dumnezeu fac lumea să aibă o noimă, o explicație și un sens. Acestea sunt următoarele: 1) Creația lumii, 2) Potopul, 3) Întruparea Mântuitorului și 4) Sfârșitul lumii.

Intervenții stihiale, după principalele Sale definiții: astfel, de două ori Dumnezeu este „iubire” și de două ori „sfârșit”.

„Iubire”:

- 1) La zidirea făpturii,
- 2) La refacerea făpturii prin Hristos.

„Sfârșit”:

La potop,

La sfârșitul lumii. „Dumnezeu e și foc mistuitor” [Evrei 12, 29].

Ordinea istorică a faptelor lui Dumnezeu e următoarea:

I. **Creația lumii** din iubire și după definiția: „Eu sunt începutul și sfârșitul”. Deși a preștiut totul, dar văzând

cât s-a înmulțit răutatea oamenilor, „i-a părut rău și s-a căit Dumnezeu că a făcut pe om pe pământ” și a zis: „Sosit-a înaintea feții Mele sfârșitul a tot omul” (*Facerea* 6, 13). Așa s-au deschis toate izvoarele adâncului și ale cerului (*Facerea* 7, 11) și a fost:

II. Potopul. Dumnezeu și-a dezlănțuit „căința”.

Din nou fața lui Dumnezeu este iubire. „Așa a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe singurul Său Fiu l-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară că să aibă viață veșnică”. E mai mare iubirea aceasta decât iubirea care a creat lumea. De data aceasta stăvilarele dragostei se ridică și Acesta se naște pe pământ în persoana lui Iisus, pârjol pe cer în inimile oamenilor. Aceasta e a treia referință stihială:

III. Întruparea lui Dumnezeu între oameni.

Aceasta e proporția cosmică a Nașterii Domnului. De aceea azi se despică istoria omenirii în două și se începe cu „unu” numărarea timpului în amândouă sensurile lui: spre începutul timpului și spre sfârșitul lui.

Nașterea lui Iisus în istorie cumpănește istoria între început și sfârșit. De altfel, Întruparea Mântuitorului e fapt absolut istoric, dătător de sens istoriei, iar începutul și sfârșitul creației numai Dumnezeu le știe [cf. *Iov*, cap. 38 și urm.].

Lumea și veacurile sunt un interval al existenței, învăluit de eternitate. Limitele de atingere ale lumii cu Dumnezeu, începutul și sfârșitul, nu mai sunt în știința omului.

Nașterea lui Dumnezeu ca om e fapta iubirii nemărginite a lui Dumnezeu, care transfigurează istoria cu

sensul veșniciei. „Din Betleem – spunea profetul – are să vină Acela a Cărui obârșie e dintru început și se suie până la zilele veșniciei” (*Miheia* 5, 1).

Pentru acest fapt, unic în creație, îngerii au propus oamenilor: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună învoire”. Cu Iisus începe era păcii. Cântecul început de îngeri trebuie continuat de istorie.

Pacea pe pământ e condiționată de mărirea care se dă sau se refuză lui Dumnezeu. De asemenea, și pacea din suflet are aceeași condiție. Autonomia rațiunii nu se poate constitui decât prin pierderea păcii, ceea ce e de fapt și o înfrângere sau, mai sincer, o mărturisire a neajunsului, o tragedie a inerentului construcțiilor fără de Dumnezeu.

Pacea de frică e o reală pierdere a păcii. Iisus aduce omului pacea care vine de la Dumnezeu. Aceasta este un bun spiritual care nu poate fi creat sau menținut de arme. Dar nici nu s-a atins bine Dumnezeu de țărâna fapturii omenești din lumea Lui și [aceasta] s-a și cutremurat și a pus mâna pe sabie, să se apere de Împăratul Păcii.

Nu tot așa s-au purtat păgânii. Cei trei înțelepți și magi ai Răsăritului I se închină și Îi depun aur la picioare în semn de dajdie, ca unui Împărat peste ei. Iar în calitate de preoți, Îi aduc smirnă și tămâie, ca jertfă adevăratului Dumnezeu.

Dacă pe jidovi i-a cutremurat și înspăimântat numai Nașterea Mântuitorului și I s-au arătat dușmani, reprezentanții păgânismului, în schimb, I se închină ca unui Împărat și Dumnezeu.

Paradoxală primire l-au făcut oamenii: unii cu iubirea, alții cu ura! De altfel, și Iisus i-a nedumerit de la început: a lăsat tronul Cerurilor pentru un staul și tovărășia îngerilor pentru vitele din grajd. Cel ce a împodobit cerul cu stele se naște într-o iesle – probabil locul cel mai curat pe care l-a găsit pe pământ. Cea mai aspră muștrare a trufiei omenești.

Numai Dumnezeu, adâncul smereniei, o putea face. Nașterea Veșnicului în timp, a Atotputerniciei în dula-ma smereniei, a Celui mai presus de ființă Prunc în brațele Fecioarei nu poate să rămână un fapt de sub dintele vremii, un fapt sortit învechirii.

Observăm că, cu cât timpul adaugă veacuri după veacuri, creând perspectivă, cu atât Iisus e mai mare și mai apropiat de noi. Cel născut de două ori, o dată din veșnicie și a doua oară din timp, a antrenat veșnicia în timp, încât veacurile repetă Nașterea Lui ca o renaștere a lor. Timpul inevitabil se învechește, numai veșnicia e nouă și mereu aceeași.

Cu veșnicia a învăluit El viața. Dumnezeu ne-a dat viața veșnică și această viață este întru Fiul Său. Cel ce are pe Fiul, are viață. Cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu, nu are viață [cf. *Ioan* 5, 11-12].

Deși onest, Iisus nu este ca vreunul din oameni, chiar dacă acesta ar fi culmile omului, ca să cârpească cu petece de circumstanță zdreanța de fericire omenească. Iisus făurește o nouă ordine spirituală în om.

Iisus S-a integrat naturii omenești, de aceea El e mereu viu: și viu în Sine, ca ființă superioară, și viu și în noi, ca viață supremă și posibilitate nesfârșită de desă-

vârșire. „Nu știți că Hristos este în voi? Afară dacă nu cumva sunteți creștini netrebnici” (*II Corinteni* 13, 5). „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” [*Galateni* 2, 20]. „Pentru voi, copiii mei, trăiesc durerile de mamă, până ce Hristos va prinde chip în voi” [*Galateni* 4, 19]. Deci, cum spune Clement Alexandrinul, „Dumnezeu S-a făcut om, ca de la om să înveți cum se face omul dumnezeu”. Acesta este omul cel nou, făptura cea nouă, omul născut de sus, omul cu reflexul veșniciei lui Iisus răsfrânt în afară, în chip simplu, din toată ființa sa. Fiindcă Iisus este Omul Cerului și S-a țesut pe Sine în firea cea omenească, de aceea se impune El tuturor oamenilor și tuturor veacurilor, cu atât mai mult cu cât ar vrea unii să scape de El.

Iisus cere istoriei decizia existenței sale. Dar istoria s-a arătat neputincioasă din primele ei zile. Așa a rămas și mai rămâne.

Prin faptul că Iisus S-a țesut destinului omenesc și prin faptul că omul trebuie să se decidă ce face cu Iisus se explică de ce istoria omului e așa de zbuciumată și veșnicia lui așa de hărțuită și mușcată de șerpii îndoielilor și contrazicerilor. Așa se explică de ce „pentru Iisus oamenii s-au iubit și s-au urât, s-au măcelărit și s-au ajutat, au cunoscut extremitățile pasiunii și ale jertfei. De El a atârnat soarta științei, a frumosului și a rațiunii. El este forța interioară pe care veacurile n-au putut-o istovi” [Couchoud]. „Amintirea Lui e vie pretutindenea, pe zidurile bisericilor și în școli, pe vârfurile clopotnițelor și ale munților, pe toate drumurile, la căpătâiul paturilor și al mormintelor. Distrugeți ferestrele din bise-

rici, luați icoanele din altar și de prin case: viața lui Iisus umple muzeele și bibliotecile. Dați foc liturghierelor, ceasloavelor și cărților de rugăciuni: Îi veți descoperi numele și cuvintele în toate cărțile literaturilor. Chiar și cei ce-L blestemă nu fac decât să mărturisească, fără să vrea, prezența Lui” [Papini].

„Răsunetul tuturor oamenilor stăpâni ai lumii a încetat o dată cu zilele lor și cine se mai gândește să moară pentru faima lor postumă? În jurul multora s-a făcut mult mai multă gălăgie ca în jurul lui Iisus; iar după mii de ani, numai în jurul lui Iisus își pun oamenii și astăzi problema pe viață și pe moarte, ca în primele zile. Numai Cineva mai viu ca oamenii, și Care e cu adevărat un ideal nemincinos al omului, poate înteți lupta aceasta permanentă între oameni. Și astăzi, în ziua Nașterii Sale, unii Îl iubesc, iar alții Îl urăsc. Oamenii sunt antrenați, unii, într-o patimă pentru patima Lui, iar alții într-o patimă pentru misiunea Lui” [Stăniloae]. Unii sunt în destinul lui Iisus, alții fără destin, nici sens.

Deci, dacă întrebarea „Cine este Iisus?” a crescut cu veacurile și cere fiecărei generații un răspuns decisiv, noi nu putem răspunde decât într-un glas cu Tatăl, într-o rostire cu îngerii, într-o propovăduire cu apostolii, într-o mărturisire cu mucenicii și cu toți sfinții și într-o afirmare cu toată creștinătatea a două milenii: **Acesta este Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii.**

Saltul permanent al fiecărui Toma din îndoiala omenească în certitudinea dumnezeiască. Dacă cineva a ajuns la siguranța aceasta și o poate acoperi cu viața, în acela

s-a născut Iisus – naștere care-i deschide calea veșniciei încă fiind în veac.

Cu Iisus se naște și explicația omului, și explicația lumii.

[Rugăciunea și postul]

„Întoarceți-vă la Mine din toată inima voastră,
cu postiri, cu plâns și cu jelanie”
(*Proorocul Ioil*)

Când locuitorii cetății Ninive au ajuns la cele mai mari fărădelegi, Dumnezeu a trimis la ei pe proorocul Iona, să le spună că peste 40 de zile cetatea lor va fi distrusă pentru fărădelegile lor.

Auzind acestea, ninivitenii s-au spăimântat și au socotit că să facă cu toții rugăciune pentru a se înmuia inima lui Dumnezeu și ca să obțină iertare. Au ținut cu toții post și s-au îmbrăcat cu sac și se rugau lui Dumnezeu.

Însuși împăratul, auzind această veste înfricoșată, a coborât de pe tronul său și s-a îmbrăcat cu haine de sac, dezbrăcându-se de cele luxoase ale sale, și a ținut și el post și rugăciune împreună cu poporul. Pentru a întări și mai tare rugăciunea, a poruncit ca să nu se mai dea nici dobitoacelor nimic de mâncare, nici de băut.

Văzând Dumnezeu pocăința lor și rugăciunile lor împletite cu post, Și-a întors iarăși fața Sa spre ei și i-a iertat, scăpându-le cetatea de la prăpăd.

Iată deci importanța rugăciunii împreună cu postul înaintea lui Dumnezeu. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos a socotit ca înainte de a-Și începe activitatea Sa de propovăduitor să postească, făcând post negru 40 de zile. Dar diavolului nu-i convenea ceea ce avea de gând să facă Hristos, și anume să-i rărească adeptii lui, nu-i convenea de misiunea pe care a avut-o Hristos pe pământ, și anume să-i micșoreze sursa lui de suflete, care este această lume, arătându-i calea spre mântuire, și pentru aceasta a căutat să-L ispitească chiar în timpul pe când postea [cf. *Matei* 4, 1-11, și *Luca* 4, 1-13].

Aceasta este și o dovadă că diavolul caută să-l ispitească pe om mai mult atunci când vede că el se îndreaptă spre rugăciune, și mai ales când postește.

De multă vreme diavolul sta ascuns printre stâncile pe unde avea să treacă Iisus și aștepta ca să vină să-L ispitească. Și iată, Iisus Hristos Își începe postul acolo pe munte, în pustiu.

După un număr oarecare de zile, când diavolul a socotit că Iisus Hristos a flămânzit, s-a dus la Dânsul și i-a zis: „De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâine”. Deci, voind să-L împiedice pe Hristos să-Și poată duce la bun sfârșit postul, l-a îndemnat să spună să se facă pâine din piatră – care se și făcea, dacă voia Iisus – și astfel să mănânce. Dar Iisus i-a răspuns: „Scrie este că nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu”. La acest răspuns, diavolul s-a dus de acolo, dar nu s-a astâmpărat.

Venind a doua oară, L-a urcat pe Iisus Omul pe ari-
pa bisericii și I-a zis, tot cu cuvinte din Scriptură: „De
ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, căci scris este:
Îngerilor Săi va porunci pentru Tine și pe mâini Te vor
ridica, ca să nu-Îi lovești de piatră piciorul Tău”. Dia-
volul îndeamnă pe Iisus să se arunce de pe acea bise-
rică, cu toate că nu s-ar fi lovit, dar prin aceasta ar fi
ascultat de porunca lui. Văzându-i Iisus viclenia, i-a răs-
puns: „De asemenea este scris să nu ispitești pe Dom-
nul Dumnezeuul tău”.

Văzând că nici de data aceea n-a reușit, diavolul a
venit a treia oară la Iisus și L-a urcat pe un munte înalt
și, arătându-I toate împărățiile lumii, I-a zis: „Toate
acestea Ți le voi da Ție, dacă vei cădea și Te vei închi-
na mie”. Văzând Iisus că îndrăzneala diavolului a trecut
peste măsură, s-a întors și a zis aspru: „Lipsește, satano,
de la Mine, căci scris este: Domnului Dumnezeu să te
închini și numai Lui să-I slujești”. La acest răspuns dia-
volul a plecat rușinat din fața lui Hristos, iar de atunci
nici nu s-a mai apropiat de Dânsul decât prin oameni
îndrăciți, dar și atunci totdeauna a fost izgonit și înde-
părtat cu asprime.

Dacă diavolul a îndrăznit să ispitească pe Stăpânul lu-
mii, atunci să nu credem că oamenii nu vor fi ispitiți de
el. Să nu credem, de asemenea, că în timpul când postim
nu vom fi ispitiți de el. În toată viața creștinul e ispitit de
diavol, dar în timpul când postește și când se gândește
mai mult la Dumnezeu, cu atât mai mult este ispitit.

Prima ispită cu care vine diavolul este aceea cu care a
venit la Hristos, și anume de a ne îndemna să mâncăm

din alimente interzise de Biserică de a fi mâncate în acel timp [al postului].

De asemenea, vine prin mintea fiecăruia sau prin gura oamenilor și spune: „Ce nevoie mai ai tu să postești, că doar ajunge să faci fapte bune și vei fi mântuit”.

Un argument pe care îl va aduce va fi acesta: că doar toate mâncările sunt lăsate de Dumnezeu și nu ceea ce bagi în gură te spurcă, ci ceea ce iese din gură.

Dacă cercetăm toate religiile de pe fața pământului, vom vedea că toate cuprind în învățătura lor și postul. Apoi cu atât mai mult adevărata credință, care este cea ortodoxă, va avea chiar la baza ei postul, care înlesnește calea spre mântuire. Deci nu ajung numai faptele bune, ci acestea [numai] împletite cu post și rugăciune duc la adevărata mântuire.

Este adevărat că toate mâncările sunt lăsate de Dumnezeu și că nu ele spurcă pe om, dar, prin sațiul dat de ele, omul păcătuiește mai repede. Prin înfrânarea trupului de a nu mânca unele alimente, noi nu-i satisfacem poftele lui – care poște duc aproape totdeauna spre păcat. Prin oprirea poștei, prin nesatisfacerea ei de a mânca acele alimente interzise, mai micșorăm – sau, mai bine zis, oprim – imboldul și pornirea spre păcat date de diavol, căci mai repede se scufundă o corabie plină decât una goală. Deci vedem cum, indirect, mâncarea bună ajută la păcătuire.

[Samarineanca]

După cum a făcut Sfântul Apostol Petru când a (cunoscut) văzut mai întâi pe Mântuitorul, că a lăsat imediat corabie, pești și nevestă, tot așa a lăsat și samarineanca găleata la fântână, fără să bage de seamă că lasă și pe Iisus, dar pe Care acum Îl ducea în inima ei, făclie de lumină în cetatea Samariei.

La așa transformare s-a trezit samarineanca.

Dar iată că venea delegația: mulți samarineni, care invită pe Iisus să rămână cu ei. Și Iisus rămâne cu samarinenii, toate zilele (*Ioan 4, 40*).

Taina lui Ilie și Ioan

Unii din ucenici au reținut cuvântul lui Iisus despre înviere, care i-a scăpat lui Petru, și se întrebau între ei: „Ce poate să însemneze a învia din morți?”. Și nu găseau cu ce să se dumirească, decât cu ce auziseră de pe la cărturari. Deci L-au întrebat pe Iisus: „Pentru ce spui că trebuie să vie întâi Ilie?”.

Se vede că Iisus provocase în sufletele cărturarilor întrebările îndoielilor ultime, care i-au determinat să ispitească adâncul Scripturii. Ei așteptau pe Ilie, potrivit proorociei lui Maleahi (3, 23), care să le confirme pe Mesia.

Și a răspuns Iisus: „Adevărat Ilie venind întâi, va rândui toate... Dar vă spun că Ilie a și venit și au făcut cu el ce au vrut, după cum este scris pentru dânsul” [*Matei* 17, 12].

Îngerul Gavriil, vestindu-i lui Zaharia nașterea unui prunc — pe care-l cerea în rugăciuni —, preciza: „El va merge înaintea Domnului, cu duhul și puterea lui Ilie” (*Luca* 1, 17). Fiul Zahariei știm că a fost Ioan Botezătorul. (Cine știe, dacă ar fi știut că pentru copilul acesta va avea să moară ucis între templu și altar,

oare l-ar mai fi cerut? E o rânduială că noi nu știm viitorul.)

Dar Ioan era reîntruparea lui Ilie? „Cu duhul și puterea lui Ilie” n-ar putea merge și altcineva, de pildă Ioan? A fost un singur suflet: o dată în Ilie, a doua oară în Ioan? Ar fi deci vieți succesive? Reîncarnarea ar avea baze în Revelație?

Astea-s întrebările. Și misterul.

Când [Ioan] a trimis din temniță o întrebare lui Iisus, cu prilejul acesta Iisus a mai precizat despre Ioan: „Ce ați ieșit să vedeți? Un prooroc? Da, zic vouă, și mai mult decât un prooroc. Căci el este acela despre care s-a scris: «Iată Eu trimit înaintea feței Tale, pe îngerul Meu, care va pregăti calea Ta, înaintea Ta»” [*Matei* 11, 9-10].

Deci Ioan era Ilie, sau era înger? Atunci răpirea lui Ilie la cer să fi fost cauza transformării (strămutării – deși nici acest cuvânt nu e bun) unui om în înger?

Îngerii și oamenii sunt ordine distincte dogmatic. Dar dacă Dumnezeu poate și din pietre să facă fii lui Avram sau pe măgărița lui Balam să vorbească omeneste, cine-l poate pune hotare? Că nu putea să fie înger mai înainte de aceea ne stau mărturie și cuvintele lui Iacov: „Ilie om păcătos asemenea nouă a fost, dar cu rugăciune s-a rugat...” [*Iacov* 5, 17].

Dar ce mai înțelegem atunci prin „înger”?

Întâi înțelegem fapăturile cerești, cetele îngerilor.

Al doilea e înțelesul de „trimis al lui Dumnezeu”, cu o misiune.

Pentru acest al doilea înțeles, găsim la Maleahi că și preoții sunt niște îngeri, când zice: „Buzele preotului

cuprind știința și din gura lui căutăm să iasă învățătura, căci el îngerul Domnului Savaot este” (*Maleahi* 2, 7).

Dar în ce-l privește pe Ioan Botezătorul, echivalarea înger = trimis începe să nu mai fie mulțumitoare. Cuvintele: „Iată, Eu trimit pe Îngerul Meu înaintea feței Tale” ar fi știrbite de înțelese.

Apoi, la Schimbarea la Față a Domnului, vin pe față, și vorbesc cu Iisus, Moise și cu Ilie. Moise din iad. Ilie din Rai sau din iad? Dacă îl considerăm pe Ilie independent de Ioan, atunci a venit din Rai. Dacă Ioan era Ilie, atunci știm din Predanie că Ioan a fost înaintemergător al Domnului și în iad.

Că Ioan a fost înger, rămâne iarăși o întrebare: de ce Ioan e reprezentat în icoane de Biserica veche, îndată după tăierea capului (și cu el pe tavă), printr-un Ioan cu aripi, asemeni firii îngerești?

Deci îngerii pot reveni pe pământ în trupuri pământești, ori de câte ori sunt trimiși?

Reîncarnarea lor – deși numai unul [Ilie sau Ioan] „pune problema”, așa că să nu generalizăm – nu mai e propriu-zis doctrina indiană a reîncarnării. Reîncarnarea se referă numai la oameni – deosebirea între om și înger e o deosebire de natură, nu numai de desăvârșire –, deci oamenii forțați de *karma*, trebuie să se renască, să-și ispășească fără să se știe vinovăția [din viețile anterioare], să se dezlipescă de dorința vieții, până nu mai contractă legături care să-i reclame la ispășiri. Purificarea aceasta se face automat și necesită perioade de zeci de mii de ani.

Dacă doctrina acesta ar exprima adevărul, toată iconomia mântuirii omului, descoperită nouă prin Hristos, ar fi inutilă. Mântuirea era automată. Însăși venirea lui Iisus n-ar mai fi avut rost.

Dar fiindcă a venit Iisus și a pus cu adevărat problema mântuirii omului, reîncarnarea – mântuirea automată – nu are nici o bază în Revelație.

A mai spus și Sfântul Pavel: „... este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata” (*Evrei* 9, 27), deci nu e rânduit să fie vieți și morți succesive.

Ilie e prevăzut ca Ilie, înaintemergător, dar al zilei celei înfricoșate a Domnului, de la coptul neghinei pământului: „Iar Eu vă trimit pe Ilie proorocul înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșată” (*Maleahi* 3, 23).

Lăsat-am întrebările să se ciocnească de toate stăvilele îngăduite și să-și dovedească zădărnicia, izbindu-se de limite.

Dincolo e Împărăția Tainei.

Dumnezeu ține ascunse în mister rânduieli neștiute de îngeri și oameni.

Poate că, gândindu-se la aceste taine ale lui Dumnezeu și vorbindu-le în parte cu câțiva ucenici, Iisus S-a transfigurat și transpus în mister până la așa măsură că, venind apoi la ceilalți ucenici și la mulțime, pe care i-a găsit aproape certându-se, „toți s-au înfricoșat și au alergat să I se închine”. Despre așa ceva nu avem știre să se mai fi făcut.

Poate că ei au dezlegat cel mai bun răspuns, vrednic de Împărăția Tainei.

[Stăpânul]

Am văzut: Stăpânul sta rezemat într-o uşă de gară, cu ochii pierduţi în zare, dar părea că vede toate trenurile, toţi oamenii din ele şi toată lumea. Tremura de frig – aşa mi se părea; însă am înţeles că o durere fără seamăn pentru ceea ce vede, aceea Îl făcea să-I tremure gura. Cu adevărat „Omul durerii”. Peste tot avea înfăţişare de cerşetor cu îmbrăcămintea, însă n-am prea luat seama la îmbrăcămintă, că peste măsură m-a izbit durerea Lui, cum n-am mai întâlnit niciodată nicăiri, dar şi o frumuseţe pe care n-am mai întâlnit-o am văzut-o pe chipul Lui. O frumuseţe pe care n-o mai pot uita. N-a privit la mine, dar m-a văzut şi m-am aprins de o dragoste de a suferi cu El. Neştiind cu ce să-I ajut, cu cea mai mare grabă am dat fuga să-I dau din pâinea noastră. Şi când m-am întors cu pâinea nu L-am mai găsit, deşi nu trecuseră decât câteva secunde...

Atunci am înţeles că m-am întâlnit cu Cel gol, însetat, flămând şi fără sălaş în lumea aceasta. Atunci am înţeles în câteva clipe mai mult decât tot ce am învăţat în atâţia ani de zile.

Dar în inimă mi s-a aprins un dor ce mă arde ca un foc de a suferi cu El, de a mă stinge pe mine de dragostea Lui și de neasemănata-I Cruce.

Dau mărturie și eu, nevrednicul, pentru cuvântul: „Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor” [*Matei* 28, 20].

Cei buni

Se arată prin smerenia lor. Nu țin seama de lucrurile lor personale și nu pun decât foarte puțin preț pe ele. Cât despre alții, tot li se pare mai presus. În toate lucrurile lor smerenia stăpânește. Cu cât lucrează mai mult, cu atât își plac mai puțin. Dorința vie este de a plăcea lui Dumnezeu. Tot ceea ce ostenesc ei pentru Dumnezeu li se pare nimic. Sunt foarte fericiți când nu sunt băgați în seamă și când sunt criticați de alții în lucrările lor. Când sunt lăudați de cineva, ei sunt foarte uimiți. Nu doresc altceva să învețe decât numai ce le este de folos. Cei smeriți nu dau învățături nimănui.

Linistirea

Petrecerea neîmprăştiată, ferită de orice grijă a vieţii, ca astfel omul să poată primi depărtarea de oameni şi de îmbrăţişări, să fugă de zgomot şi de cel ce umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită; prin întâlnirile şi grijile vieţii trebuie să aibă numai o singură grijă: cum să placă lui Dumnezeu mai mult şi să-şi facă sufletul neosândit în ceasul morţii; şi ca să afle cu toată siguranţa lucrurile fine ale dracilor şi greşalele sale ce întrec nisipul mării.

Cunoscându-le pe acestea, omul plânge de-a pururea, dar e mângâiat de Dumnezeu.

Postul

Postul cu măsură sau mâncarea o dată în zi — a nu se sătura. Mâncarea să fie de un singur fel de bucate neînsemnate și care se găsesc fără bătaie de cap și pe care nu le pofteste sufletul. Să mânânce în fiecare zi un fel cu înfrânare. Vinul e folositor la bătrânețe, la neputință și la frig, și atunci puțin. Iar la tinerețe, la căldură și la sănătate, mai bună este apa, dar și aceasta puțină, căci setea e mai bună decât toate.

Privegherea

Este bine a folosi jumătate din noapte pentru somn, iar jumătate pentru psalmodie și rugăciune; pentru suspine și lacrimi, ca prin postul și privegherea cu măsură să se facă supus sufletului trupul sănătos și gata spre tot lucrul bun, iar sufletul să capete bărbăție și luminare, ca să facă și să vadă cele cuvenite.

Psalmodia

Rugăciunea trupească prin psalmi și îngenuncheri, ca să se deșire trupul și să se smerească sufletul; ca să fugă vrăjmașii noștri, dracii — și să se apropie prietenii noștri, Îngerii —, și așa să cunoască omul de unde cunoaște ajutor.

Rugăciunea

Rugăciunea duhovnicească făcută prin minte, care se ferește de orice gând. Stând mintea în cele zise și căzând la Dumnezeu cu înfrângerii ca grăite: cere numai ca să facă voia dumnezeiască întru toate faptele cugetărilor sale, neprimind nici un gând, sau figură, sau culoare, sau lumină, sau foc, sau peste tot altceva; ci ca una ce privește numai la Dumnezeu și vorbește numai cu El, fiind ajunsă fără formă, fără culoare, [pe] care se cade să o aibă cel lucrător.

Citirea

Pentru a învăța din Dumnezeieștile Scripturi și Viețile Părinților cum să biruiască patimile și să dobândească virtuțile. Pentru ca să umple mintea lui cu cuvintele Duhului Sfânt și să uite cuvintele și gândurile necuvioase, [pe] care le-a auzit fiind în afară de chilie, cel ce vrea să învețe cunoștința de Dumnezeu nu trebuie să fie numai cu auzirea. Pentru că altceva este auzirea și altceva este fapta.

Cunoștința duhovnicească nu se ivește numai din cugetare, ci se dă de la Dumnezeu, după har, celor smeriți la cuget. Că cel ce citește Scripturile, poate le cunoaște în parte; nu e de mirare, mai ales dacă e lucrător. Dar unul ca acesta nu are cunoștința lui Dumnezeu, ci trebuie să asculte cuvintele celor ce au cunoștință de Dumnezeu: Prooroci, Apostoli, Sfinți Părinți (Preoți).

Cum au murit Constantin Brâncoveanu și copiii săi

Plenipotențiarul venețian la Țarigrad, Andreea Memno, a fost de față în ziua de 15 august (Sfânta Maria) 1714, la scena execuției lui Constantin Brâncoveanu Vodă și a membrilor familiei sale, uciși din porunca sultanului Ahmet. În scrisoarea sa către dogele Veneției, plenipotențiarul său raportează astfel:

„Duminică 15 august de dimineață s-a tăiat capul bătrânului principe al Valahiei, tuturor fiilor lui și unui boier care îi era vistier.

Iată cum s-a făcut:

Încă de dimineață sultanul Ahmet se puse într-un caic împărătesc și veni la seraiul zis foișorul Ialikiacs, pe canalul Mării Negre, în fața căruia era o mică piață, unde au adus pe Brâncoveanu Voievod, pe cei patru băieți ai lui și pe vistierul Văcărescu, i-au pus în genunchi unul lângă altul, la oarecare depărtare, ungăde le-a scos căciulile din cap și sultanul i-a muștrat, făcându-i haini. Apoi le deteră voie a face o scurtă rugăciune.

Înainte de a se ridica securea asupra capului lor, fură întrebați de voiesc să se facă turci și atunci vor fi iertați.

Glasul cel înăbușit de credință al bătrânului Brâncoveanu răsună și zise, spăimântat de această insultă: «Fiii mei! Iată, toate avuțiile și tot ce am avut, am pierdut. Să nu ne pierdem însă sufeletele! Stați tare și bărbătește, dragii mei, și nu băgați seamă de moarte: priviți la Hristos, Mântuitorul nostru, câte a răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară a murit; credeți tare întru aceasta și nu vă mișcați, nici vă clătiți din credința cea pravoslavnică pentru viața și lumea aceasta».

La aceste cuvinte, Ahmet se făcu ca un leu turbat și porunci să li se taie capetele.

Gâdele înfiorător, ridică securea și capul marelui vistiier Enache Văcărescu se rostogoli pe pământ. Apoi se începu cu uciderea copiilor. Când gâdele ridică securea la capul feciorului celui mai tânăr al domnitorului, Beizadea Mateiaș, numai de 16 ani, acesta se îngrozi de spaimă. Sărmanul copilaș, văzând atâta sânge de la frații lui și de la Văcărescu, se rugă de sultan să-l ierte, făgăduindu-i că se va face turc. Însă părintele său, Domnul, al cărui cap căzu în urmă, înfruntă pe fiul său și zise: «Mai bine mori în legea creștinească decât să te faci păgân, lepădându-te de Iisus Hristos. pentru a trăi câțiva ani mai mult pe pământ».

Copilașul ascultă și, ridicând capul, cu glas îngeresc zise gădelui: «Vreau să mor creștin, lovește!».

În urmă ucise și pe Brâncoveanu.

O, Doamne! O, Doamne! Pana îmi trenură când vă scriu, Excelență, ceea ce am văzut...

Mă întreb [dacă] putut-a fi de față cineva să nu fi plâns, văzând capul nevinovatului Mateiaș, tânăr-tinerel, rostogolindu-se pe jos, lângă capul părintelui său, care se apropiase de al copilului... părea a-l îmbrățișa...

Gâdele, stropit de sângele creștinesc, face un salut sultanului și se retrage. Sultanul, însoțit de plenipotențiarilor Germaniei, Rusiei, Angliei, se ridică să plece. Văzându-i cu ochii lacrimați, spuse sultanul că regretă acum ceea ce a săvârșit”.

Întrebarea celor cercați

Despre orice cuvânt sau faptă se cade a întreba pe cei cercați, pentru ca nu cumva, din neîncercare sau din plăcere de sine, înțelegând și făcând ceva unele în locul altora, să rătăcească și să cadă în părerea de sine, închipuindu-și că știe cum trebuie, neștiind încă nimic, cum zice Apostolul: monahul trebuie să aibă răbdare în toate cele vin asupra lui, pe care vrea Dumnezeu să le îngăduie asupra lui spre învățătură, spre cercare, spre cunoașterea slăbiciunii sale. Să nu se facă îndrăzneț, să nu-și piardă nădejdea, în orice rău sau bine ce i s-ar întâmpla.

E dator să se ferească de orice vis, de orice vorbă și de orice lucru fără rost și să cugete la numele lui Dumnezeu mai des decât răsuflă, în toată vremea și în tot locul și lucrul, și să vadă la El din suflet adunându-și mintea din toate lucrurile lumii și căutând să facă numai voia lui Dumnezeu. Atunci începe mintea să-și vadă greșeala sa, [cea] ca nisipul mării, și aceasta este începutul luminării sufletului și dovada sănătății lui.

Atunci începe să înțeleagă binefacerile lui Dumnezeu și greșelile sale. De atunci păzește poruncile întru cunoștință, de la cea dintâi până la cea din urmă, fiind-

că și Dumnezeu le-a pus ca pe o scară și nu poate cumva să treacă peste una ca să ajungă la alta, ci trebuie să înainteze de la cea dintâi la cea de a doua, și așa mai departe, [ceea ce] face pe om Dumnezeu prin Harul Celui ce le-a dăruit pe ele celor ce aleargă să le împlinească.

Nici o altă făptură sau zidire, însuflețită sau neînsuflețită, n-a călcat voia lui Dumnezeu vreodată, ci numai firea omenească, [a omului] care, [deși] bucurându-se de multe binefaceri, a mâniat pe Dumnezeu neconținut.

Milostenia

Milostiv este acel ce miluiește pe aproapele din cele ce le-a primit de la Dumnezeu, fie bani, fie mâncare, fie tărie, fie cuvânt de folos, fie rugăciune, fie putere de a mângâia pe cel ce are lipsă de ea, socotindu-se că e datornic. Săracul poate trăi fără să-l miluiască, după puterea sa; nu poate el însă să trăiască și să se mântuiască. Milostenia desăvârșită este aceea pe care ne-a arătat-o Hristos, Care a răbdat moartea pentru noi, punându-se tuturor o pildă și un chip, ca și noi să murim pentru alții, nu numai pentru prieteni, ci și pentru dușmani, când vremea o cere. De la frica de Dumnezeu trece omul la buna cinstire. De la aceasta vine cunoștința prin care e sfatul și dreapta socoteală.

Ceasul primejdiei

Mulțime de oameni însă nici grijă n-au de cuvintele chemării acesteia, oricât le-ar vedea cu ochii și ar trece prin ele. Dacă nici după asprimea unor atari chemări, care ustură pielea vieții, oamenii totuși nu se întorc la Dumnezeu, viața începe să fie în primejdie, încep necazurile morții, surlele chemării a patra. Viața o avem de la Dumnezeu. Prin El trăim și ne mișcăm și suntem. Adică Dumnezeu este Izvorul, Susținătorul sau Destinul vieții noastre. Dacă mergem așa, potrivit acestora, avem viața asigurată de Dumnezeu, iar dacă nu urmăm așa, ci încălcăm viața noastră în toate fărădelegile și spurcăciunile care îndrăcesc și sufletul, și trupul, și o ducem așa vreme îndelungată, atunci Dumnezeu (după greșeala noastră) se desface de viața noastră. Totuși nu se desface îndată după greșală, ci rabdă o vreme rătăcirea omului, a fiului Său mai mic, în tot chipul chemându-l.

Până în sfârșit deznădăjduiește de mântuirea multora. Iar moartea o avem de la ucigașul.

Deci, când oamenii se bagă cu toții în voile dracilor, viața le e în primejdie și primejduiesc și pe alții. Iar de se leagă ca robii cu inima de lumea aceasta și de voile trupului, cele împotriva firii, mintea li se schimbă, încât nu mai deosebește adevărul de rătăcire; atunci Dumnezeu se în-

depărtează din mintea, din inima și din viața lor, și ajung că nu vor să mai știe de Dumnezeu, și așa vine osânda la moarte, și așa vine prăpădul în fiecare rând de oameni.

Întâi e moartea sufletească a ateismului, a necredinței; pe urmă se arată și moartea din afară a trupului, după vrednicie și spre înțeleptirea multora. La început oamenii trăiau mai mult. „Toate zilele lui Matusalem au fost 969 de ani, apoi a murit” [*Facerea* 5, 27].

Cu trecerea de vreme, înmulțindu-se oamenii pe pământ, s-a înmulțit și stricăciunea, desfrânarea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup; deci zilele lor [au ajuns] să fie numai 120 de ani. Iar după trecere de vreme și înmulțirea fărădelegilor între oameni, zice: „Toate zilele vieții noastre sunt 70 de ani, iar pentru cei mai în putere 80 de ani, iar ce este mai mult decât acestea nu-i decât osteneală și durere” [*Psalmul* 89, 10-11]. Așa erau în vremile de demult; astăzi mulțimea bolilor și desimea războaielor mult au mai scurtat viața oamenilor.

Noi nu mai suntem sub împărăția legii vechi, ci în împărăția Harului, câștigat nouă de Mântuitorul Hristos, ca să ne mântuim. Dar dacă nepriceputul de om se ține împotriva lui Hristos, de dragul fărădelegilor, cade din Har sub lege și așa atârnă asupra lui pedeapsa cu moartea năpraznică, ce se împlinește prin războaie și nenorociri, întocmai cum scrie la lege. Cel ce bate pe tatăl său și [pe] mama sa, să fie omorât. Cel ce va grăi de rău pe tatăl său, sau pe mama sa, să fie omorât.

Cine nu ascultă de preoți, unul ca acela să moară. Păziți, deci, ziua de odihnă, căci ea-i sfântă pentru voi; cel ce o va întina, acela va fi omorât. Tot cel ce va face într-însa vreo lucrare, sufletul acela va fi stârpit din poporul Meu.

Pe vrăjitori nu-i lăsați să trăiască.

Tot cel ce se împreună cu dobitoacele să fie omorât. La nici o văduvă și la nici un orfan să nu faceți rău. Dar de le veți face rău și ei vor striga către Mine, voi auzi plângerea lor și se va aprinde mânia Mea și vă voi ucide cu sabia și vor fi femeile voastre văduve și copiii voștri orfani. Dacă însă va ucide cineva cu vicleșug și cu bună știință pe apoa-pele său, să fie omorât. Cel ce scoate sabia, de sabie va pieri. Cei ce se împărtășesc cu nevrednicie, furând Sfânta Împărtășanie, încă se fac vinovați de moarte. Despre ei încă zice Sfântul Pavel: „Mulți dintre voi sunt slăbiți, bolnavi și o bună parte mor” [*I Corinteni* 11, 30]. Toți însă care cu bună știință fac unele ca acestea, fără ca să se pocăiască, vor muri în fărădelegile lor, în morți năpraznice. Pentru că focul și grindina, foamea și moartea, dinții fiarelor și șerpii și sabia izbânditoare, toate acestea spre pedeapsă sunt făcute, ca să piardă pe cei necredincioși.

Primul care a furat Sfânta Împărtășanie a fost Iuda, fiul pierzării, care s-a spânzurat și a căzut din spânzurătoare de și-a spart capul, și și-a crăpat pântecul în două și i s-au vărsat toate măruntaiele, luând astfel plata fărădelegilor sale.

Iată ce lucruri trebuie să scoatem din noi și dintre noi, că acestea aduc ceasul primejdiei de moarte și robia atârnă nevăzut asupra vieții.

Iar dacă în loc de îndreptare, pentru care ne dă Dumnezeu oarece vreme de răgaz, noi totuși ne îndărătnicim cu mintea împotriva voinței lui Dumnezeu, se întâmplă că, plinind măsura fărădelegilor, cade sabia și se împlântă în capul care nu mai are minte...

Socotelile înțelepciunii cu moartea

Când nu mai răspund oamenii la chemarea dragostei lui Dumnezeu, ei dau de asprimea dreptății Sale, atunci când spre pedepsirea răutății îngăduie războaiele. Atunci viața oricui se află în primejdie de moarte – și a celor de acasă, și a celor de pe fronturi.

Să cercetăm între marginile îngăduite, [chestiunea] aceasta a războaielor, care pe mulți îi spală de fărâdelegi în șiroaie de lacrimi.

Luăm ca gând de ajutor întru darea răspunsului voința lui Dumnezeu, care urmărește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința Adevărului să vie.

„Drept aceea Dumnezeu, Cel milostiv întru dreptăți, pe cei nebăgători de seamă sau potrivnici, dar totuși oameni cumsecade, chiar cu ajutorul primejdiei îi înduplecă să vrea și ei ce vrea Dumnezeu, adică mântuirea, singurul lucru cu adevărat de trebuință. Al doilea gând de ajutor e primirea de mai înainte, ca bun, a ceea ce orânduiește și face Dumnezeu: să ne bucurăm de hotărârea Lui, chiar dacă nu pricepem aceasta. Iar gândul al treilea e că în suferința fără de voie s-au mântuit cuvioșii; tot așa și cu suferințele războaielor: mult mai mulți se mântuiesc pe fronturi, decât s-ar mântui

acasă. Obişnuit, lumea crede că mor în războaie cei răi şi scapă cei buni. Este şi nu este aşa, că numai Dumnezeu singur ştie şi ţine socoteală fiecăruia. Unul din sfinţi a zis: «Caprele eu sunt, iar oile Dumnezeu le cunoaşte şi le ştie».

Pe urmă numai Dumnezeu ştie – şi precum ştie, şi face – dacă pentru cineva e mai de folos viaţa sau mai mult îi foloseşte mutarea din viaţă. Apoi Dumnezeu, [în] atotputernicia Sa, foloseşte şi pe cei răi, pe necredincioşi, pe cei fără nici un Dumnezeu, ba chiar şi pe draci, ca printr-înşii să aducă mântuirea celor ce cu tot dinadinsul vrea [El] să se mântuiască şi care sunt de mântuit.

Aşa, bunăoară, cineva încărcat de păcate, cum l-au povăţuit cei trei prieteni ai săi, ajunge la strâmtoare şi nevoie mare. Necazurile îi mai topesc trupul, îi mai subţiază mintea şi aşa găseşte pe Dumnezeu ca pe singura scăpare a sa din primejdie. Acum I se roagă pentru prima dată şi poate ca niciodată. Deci cu prilejul târcoalelor morţii în jurul vieţii sale, Dumnezeu, în atotştiinţa Sa, văzându-l că s-a îndreptat pe calea bună pentru toate zilele lui, pe care le-ar mai avea de trăit, dacă ar fi cuminte, în chip nevăzut şi minunat îl scapă de moarte sigură. Dacă însă îl ştie că mai târziu ar avea o pocăinţă şi mai bună, îl va mai îngădui prin mai multe şi mai grele primejdii, scăpându-l de fiecare, căci necazurile spală petele păcatelor de pe haina noastră nevăzută, şi mai târziu îl scoate din topitoarea suferinţelor, fie spre viaţa cea fără de trup, fie

întorcându-l spre viața pământească, [dar] ca pe un înțelepțit.

Pe cei ce însă n-au statornicie în bine și iarăși s-ar întoarce la rele, uitând făgăduința ce au făcut-o la strâmtorare, pe unii îi scoate din viața cea deșartă, atunci când după știința lui Dumnezeu au ajuns la cea mai bună pocăință din viața lor, ca în aceea să se ocrotească în veci fără de sfârșit. Aceștia așa-s mai de câștig pentru mântuire, primindu-i Dumnezeu cu o cât de câtă pocăință.

Pe cei trecuți prin suferințe, care au câștigat întărire și statornicie spre bine, și printr-înșii știe Dumnezeu că ar dobândi mântuirea și a altora, pe aceștia îi scapă și îi întoarce iar acasă. De cumva iarăși se dedau stricăciunii și îngrămadirii de păcate, iarăși îi cheamă la școală.

Și așa face, de câte ori trebuie și cu toți câți trebuie...

Cu cei răi – și, după știința lui Dumnezeu, fără întoarcere –, printre alte neștiute taine, are și aceste două socoteli: sau îi pierde degrabă în chip năpraznic, ca să nu-și mai înmulțească relele, și așa mai ușor să se osândească, sau prin răutatea lor vrea să răsplătească, să ispășească, să întoarcă sau să mântuiască pe oarecari din cei de acasă, mai războinici la pocăinți sau îndărătnici la sfatul și rugămintea celor buni. Ia pe al treilea fel de oameni, pe cei buni, prin darul lui Dumnezeu, îi scoate din viața cea deșartă, fie știindu-i că ar avea să cadă mai târziu, tinzându-și la fărădelegi mâinile lor, și așa își îngreuiază sau își pierd mântuirea lor; fie că, plăcuți fiind

lui Dumnezeu, i-a pus la încercare și i-a aflat smeriți, vrednici precum scrie: „Iar dacă sunt câte unii răi fără de leac și nu pătesc nimic din necazurile oamenilor, trebuie că i-a lepădat Dumnezeu și-i lasă să se desăvârșească în rele, ca să ia osânda veșnică”.

O altă taină a lui Dumnezeu e și aceasta: nu pedepsește toată răutatea tuturor aici și numaidecât, precum nici nu slăvește bunătatea tuturor aici și numaidecât. Că dacă ar face [așa], atunci și oamenii ar face binele de frică, mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertății și a dragostei. Apoi, dacă repede ar pedepsi și tot răul, Dumnezeu ar fi un fricos, un neputincios, la o măsură omenească, sau cel mult îngerească, și ne-ar da să înțelegem că s-ar teme de rău și-și apără stăpânirea, cum fac oamenii; ci tocmai faptul că îngăduie răilor să-și facă de cap și îi lasă pe oameni neînfricați de pedeapsă năpraznică ne dovedește atotputernicia Sa, veșnic liniștită asupra răului, atotputernicie sub ocrotirea căreia, prin virtutea credinței, stăm liniștiți și noi, primind palmele și scuipările răului ca pe niște mărturii ale neputinței aceluia în fața atotputerniciei lui Dumnezeu, Care ne întărește cu liniștea Sa.

Cu aceia că nu pedepsește răutatea numaidecât îi întinde ispite puternice să se desăvârșească și ea spre pedeapsă sigură în ziua Judecății.

Iar dacă totuși uneori pedepsește năpraznic vreo fărădelege, o face ca să mai pună frâu răutății între oameni, și mai ales să nu scadă în credință începătorii și să nu se piardă dintre oameni cunoștința răsplătirii după fapte.

Deci, ori că răsplătește, ori că nu răsplătește, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: că vine o răsplată sigură și veșnică și că biruiește binele asupra răutății. Apoi, prin răbdarea multor neștiuți de oameni, atotputernicia și dreptatea lui Dumnezeu sfărâmă porțile iadului cu puterea Bisericii văzute și nevăzute. Oricât ni s-ar părea de neobișnuit, dar adevărul acesta rămâne, că „Ne-a trimis Dumnezeu în lumea aceasta ca să ne învățăm a ne lepăda de ea și să o căutăm pe cea adevărată”.

Pentru iubitorii de Dumnezeu nu este durere, nu este primejdie – afară de păcat – și nu este moarte; ei trebuie fericiți și urmați cu aceeași lepădare de sine și de viață, oricând vremea ne-ar cere-o.

Deci nu sunt de plâns decât necredincioșii, care s-au stins în necredință ca niște înstrăinați și potrivnici lui Dumnezeu. Dar e bine să se știe că viața în primejdie pe mulți i-a scos din numărul morților și i-a primit Dumnezeu din brațele morții în Împărăția Vieții. Amin!

Cursele

Unii își taie mintea în Scripturi. Cu trecerea de vreme, satana s-a mai iscusit în rele. Pe cine poate să-l întoarcă împotriva lui Dumnezeu o face, rânjind bucuros, pe cine iubește Dumnezeu, dar călătorește fără sfat și întrebare, îl învață și el să iubească pe Dumnezeu și-l laudă că bine face, fără să priceapă unul ca acesta că a căzut la laudă străină și că în credința lui s-a ivit un fir subțire de putere vrăjmașă.

Vicleanul bagă de seamă ce face Dumnezeu și face și el la fel. Trimite Dumnezeu slujitori, trimite și el; trimite Dumnezeu vedenie, se arată și el; propovăduiește Dumnezeu iubirea de oameni fără deosebire și margini, propovăduiește și el. Cu un cuvânt, contraface tot ceea ce face și Dumnezeu, și dă de râpă pe oameni cu mulțimea înșelăciunilor.

S-a făcut de o îndrăzneală nemaipomenită, încât [chiar] lumina dumnezeiască o contraface, nu în înțelesul că s-ar putea apropia să strâmbe adevărata lumină, căci l-ar face scrum și nu poate sta într-însa, ci nălucește și el o lumină cu care amăgește pe cine poate și pe cine vede că umblă cu îndrăzneală după

daruri dumnezeiești înainte de dobândirea smereniei statornice.

De aceea e bine să lămurim după putere și acest uci-gaș vicleșug al nălucirilor, fiindcă de la o vreme încoace mulți se ivesc și multă tulburare fac printre oameni. Iată cum vine cursa aceasta.

Vicleanul are două feluri de momeli, după iubirea omului, care înclină fie spre pierzare, fie spre mântuire. Este o ispită a mântuirii în care au căzut mulți înșelați, zicând că sunt mântuiți, când de fapt nu au săvârșit nici alergarea și nici după lege n-au luptat. Este și ispita sfințeniei, este și ispita misiunii sau a trimeriei de la Dumnezeu, precum este și ispita muceniciei. În toate aceste ispite cad cei ce ocolesc osteneala, mințile înguste care spun că nu mai au nimic de făcut decât să creadă și să se socotească a fi ajuns sfințenia, misiunea, mucenicia și celelalte năluci ale minții înșelate. Au și ei o osteneală: aceea de a ajunge la darurile mai presus de fire înainte de vreme și ispitind pe Dumnezeu. Deci nu-i de mirare că-i dă [Dumnezeu] în robia înșelătorului de minte, ca să-i chinuiască.

Sunt unii [care], mai aprinși la minte, fie de la fire, fie de la boli, neavând cercarea dreptei socoteli, scâncesc în inima lor după daruri mai presus de fire, îmbulziți nu de vreo virtute, ci de iubirea de sine.

Având aceștia iubirea fără minte, pe care vor s-o cîstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârșit, ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu necurați la inimă.

De aceea, pentru îndrăzneală, îi dă pe seama vicleanului să-i prăpădească. Astfel, când atârnă de Dumnezeu o atare pedeapsă peste oarecarele, îl cercetează satana luând chipul mincinos al lui Hristos și, grăindu-i cu mare blândețe, îi trânteste o laudă cu care îl câștigă fulgerător și poate pentru totdeauna, ca pe unul ce pe calea cea strâmtă și cu chinuri, ce duce la Împărăție, umblă după plăceri duhovnicești. Iată-l cu momeala de gât! De acum, după oarecare școală a rătăcirii, când încrederea îi va fi câștigată desăvârșit și îi va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite, ajunge încrezut în sine și în hristosul lui, încât și moarte de om e în stare să facă întemeindu-se pe Scriptură. Iată cum puiul de drac al iubirii de sine, făcându-se bărbat, și ajutat prin vedenii mincinoase de tatăl său, tatăl minciunii, strâmbă mintea bietului om, încât i se va părea păcatul virtu-te duhovnicească. Ba încă omorând pe cei care nu cred ca el, i se va părea că face slujbă lui Dumnezeu (Dumnezeu Care l-a înșelat pe el).

Când stai de vorbă cu unul din aceștia, te uimește convingerea și siguranța lui, uneori și legătura cu judecată a cuvintelor lui, și nu poți pătrunde repede că stai de vorbă cu un înșelat și un sărit la minte. Asta până nu-i afli prima spărtură a minții, de la care apoi toate meșteșugurile vicleanului trebuie să-și dea arama pe față.

Trebuie să-i prinzi momeala pe care a înghițit-o și care cel mai adesea e căderea la laudă, cu care tatăl minciunii și-a amăgit pruncul iubirii de sine, pe care l-a do-

rit cu atâta osârdie cel amăgit la minte. Biserica înșiră printre păcatele minții și prejudecățile.

O mărturie din Scriptură a celor zise ne va dumeri mai bine. Era pe vremea proorocirilor mincinoși din zilele lui Ilie și a regelui Ahab. Proorocul Ilie vestise regelui muștrarea lui Dumnezeu, necazurile și moartea ce-l va ajunge în zilele urmașilor săi. Duhul care a ieșit și a stat înaintea feței Domnului, și s-a făcut duh mincinos în gura proorocilor, căruia i-a zis Domnul: „Du-te și fă cum ai zis!”, e același care a cerut de la Dumnezeu să cerce pe Iov.

Cu îngăduirea lui Dumnezeu, satana îi cerne pe oameni și îi culege pe toți cei ce umblă în lumea aceasta după plăceri, chiar duhovnicești, numai să-i prindă, că încă nu s-au lepădat desăvârșit de iubirea de sine și de orice spurcăciune a vieții, după atâta și atâta propovăduire a (vieții) Bisericii. Căci patima aceasta face pe om să cadă, lovit de săgețile laudei, și să se trezească cu mintea înșelată și sărită din socoteala smereniei. Căci iată, pe cei ce nu aveau curăția vieții, [pe] lingăii de la curtea regelui Ahab, i-a dat înșelăciunii desăvârșite a duhului minciunii și sfatul lor era minciună și ispită regelui iubitor de slavă deșartă, ispită în care trebuia să cadă și regele – ascultătorul lor pentru păcatele sale.

Ca și înșelații aceia care l-au pălmuit pe adevăratul prooroc al lui Dumnezeu, așa și proorocii mincinoși din zilele noastre sunt de o îndrăzneală nemaipomenită și pălmuiesc smerenia, dându-se pe ei drept ceva mare: „Ilie, Ioan, Hristos Fiul Omului, Dreptul Judecător” și așa mai departe. Pretind ascultarea de oameni, pentru

că Dumnezeu i-a trimis să spună la lume... lucruri de care îți ții urechile auzindu-le și-ți îngheață inima.

Pe semnele următoare se cunoaște că nu mai sunt întregi la minte:

1. Se dau pe sine [drept] ceva mare, cum s-au dat, de altfel, toți ereticii vremurilor, pe care i-a afurisit Biserica prin Sfintele Soboare.

2. Cad la laudă, având o smerenie mincinoasă.

3. Se țin pe sine mai presus de Scriptură (unul chiar mi-a rupt-o!), mai presus de Biserică, de Sfinți.

4. Mor după a fi ascultați și crezuți de oameni.

5. Fierb de mânie când nu sunt luați în serios.

6. Adesea au „grăire în duh” cu duhul care-i poartă și-i învață.

7. Nu vor nici în ruptul capului să-și controleze prin preoți cele auzite de la duhul lor.

8. Câte unii, cu toate acestea, arată o evlavie neobișnuită, mărturisind pe Hristos, pe Maica Domnului, făcându-și și Sfânta Cruce, bătând metanii, sărutând icoana, ba și Sfânta Împărtășanie luând-o și jurându-se că sunt oamenii lui Dumnezeu, iar ei sunt înșelați.

9. Fac pe proorocii și împrăstie spaima între oameni. Multe proorocii li se împlinesc, dar multe nu. Asta atâr-nă de puterea de străvedere a „duhului” care le spune ce le spune, ca unul ce n-are învelitoarea trupului și de aceea prinde cu oarecare vreme înainte cele ce apropie Dumnezeu de oameni. Dar asta nu e proorocie.

10. În numele dumnezeului lor, sunt în stare să omoare om, întemeindu-se pe Scriptură, că și Avraam a fost în stare de o atare ascultare, iar Fines a și făcut

aceasta, și i s-a socotit aceasta râvnă pentru dumnezeul său. Cu amăgirea ascultării până la ucidere de om a cercat vrăjmașul pe mulți în toate vremurile, chiar și pe pustnici (nu mai zic pe oamenii lumii). Teroriști ai sufletelor simple.

11. Sar de la un lucru la altul și leagă lucrurile fără nici o legătură. Tălmăcesc greșit, strâmbă adevărul și se propovăduiesc din Scripturi mai mult pe ei înșiși decât pe Dumnezeu, mergând grăbit spre cea din urmă sfârșimare și sărire a minții.

12. În preajma lor simți tulburare și primejdie, căci mulți dintre ei au fost pe la case de nebuni, sau vor trebui să se ducă.

Nu-i blândește pe chipul lor.

Nu-i ocărâm, ci ne păzim și învățăm și pe alții să se păzească, și ne înfricoșăm cât de groaznic și-au tăiat mintea în Scripturi.

Totuși, pe cât se poate, să încercăm a-i înțelege, lămurind adevărul lucrurilor și meșteșugurile vicleanului. E știut că făcând omul gândurile și voile celui rău, intră acela în el. Sau altfel zicând: iubind cele rele, prin firul acestei iubiri intră vrăjmașul în cetate, adică prin cele de-a stânga, sare în cealaltă margine, de-a dreapta de tot, căutând acolo să-l amăgească, ca să-i dea omul crezare, îi trânteste o laudă pentru mulțimea credinței în Dumnezeu și a iubirii virtuții și-l îndeamnă ca fără măsură și fără întrebare să se silească în aceasta. Pe unul îl trezește la rugăciune, silindu-se să-i strecoare în minte și în inimă părerea mare despre sine, precum că pe el îl trezesc îngerii la pravilă. Sau dacă cel ochit spre înșela-

re nu e chiar așa de virtuos, îi mai îngăduie să pipe, să bea, zicându-i gândurile că trebuie putere și nu-i păcat. Pe unul l-a săgetat arătându-i-se în chipul lui Hristos și spunându-i: „Pentru dumneata mai răsare soarele”. Douăzeci și cinci de ani l-a mai dăscălit ca să ajungă să se creadă pe sine că el e Fiul Omului din Scriptură și Dreptul Judecător care va despărți oile de capre și va întemeia Împărăția lui Dumnezeu pe pământ, și că în zilele lui va fi sfârșitul și judecata care se va face prin el. De aceea au zis Părinții că întotdeauna extremele sunt ale diavolului.

Deci, ca să înțelegem mai bine lucrul acesta subțire și rostul pentru toți al celor scrise, ne folosim de icoana celor trei iubiri ale celor trei ucenici ai Domnului: Petru, Iuda și Ioan [a se vedea textul următor]. Amin.

Greșalele iubirii și dreapta socoteală

Acești ucenici ai Domnului, din pricina iubirii lor aprinse, fiecare au făcut câte o greșeală în ucenicia lor. Doi s-au îndreptat, unul s-a surpat. Astfel, într-o călătorie, când oamenii dintr-o cetate oarecare, recunoscându-i, n-au voit să-i primească, Iacob și Ioan [au zis]: „Să ne rugăm ca Ilie să pogoare foc din cer peste ei, să-i arză” [*Luca* 9, 54]. Cinstea și prețul pe care-l avea Domnul în inima lor, precum și râvna și iușimea lor încă nu le aveau în cumpănă și cu dreaptă socoteală, și așa au ars o greșeală. Mântuitorul i-a adus la blândețe și la dreapta socoteală, povățuindu-i: „Nu știți ce duh grăiește prin voi aceasta” [*Luca* 9, 55].

După frumoasa mărturisire de credință: „Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu!” [*Matei* 16, 16] și după lauda Mântuitorului – Care în așa fel i-a spus-o ca oarecum să-l ferească de primejdia laudei și a părerii de sine –, când Iisus a început să le spună Apostolilor despre patimile și răstignirea sa, Petru, în iubirea lui, n-a putut răbda o socoteală ca aceea. Atunci, ca unul ce nu avea și cunoștința tainelor lui Dumnezeu, care să

ție cumpăna dreptății cu puterea iubirii aprinse și înțelese omenește, căpătă de la Dumnezeu palmele acestea: „Înapoia Mea, satano! Sminteală-Mi ești!” [Matei 16, 23]. Sigur că nu Petru era Satana, ci un gând al satanei intrase și se exprimase prin gura lui Petru, căci era o spărtură, o descumpănire între puterile lui sufletești: cunoștință, dragoste și iuțime. Și se vede că încă nu s-a tămăduit cu îndreptarea aceea. Mai bătrân fiind și mai greu de leac, iubirea lui încă nu se strămutase, ci mai ținea ceva și pentru sine.

Iuda voia ca și Mântuitorul să iubească ce iubește el, adică să întemeieze o împărăție pământească a cerurilor și Iisus să Se [facă] împărat, iar el mare sfetnic, vistiernic al arginților, că tare era umilit să fie trimis desculț, fără traistă și fără băț, să propovăduiască o împărăție pe care nu o vedea cu ochii săi de lut și pentru care n-avea decât o zdreanță de pungă goală.

Așa fiind făcut, parcă era de un gând cu tot neamul său. De aceea, deși Mântuitorul l-a iubit și l-a înzestrat cu daruri întocmai ca și pe ceilalți, totuși a rămas evreul fără leac, iubind un Dumnezeu al veacului de acum, iar pe Iisus, Care nu corespundea iubirii sale pământești, L-a vândut cu 30 de arginți, câștig ce a mai putut să scoată pentru slujba de trei ani.

Judecata milostivă

De obicei oamenii nu se întorc la Dumnezeu decât atunci când dau de primejdie, adică atunci când îi ajunge dreptatea dumnezeiască din urmă și trebuie să dea seama de ce au făcut.

Nu e rău să te întorci la Dumnezeu nici chiar atunci, în ceasul al unsprezecelea, însă ar fi cu mult mai bine să vii de bună voie la rosturile tale veșnice și nu tras de mânecă sau pălit cu prăjina din urmă.

Dacă am fi mai simțiți, am vedea că Dumnezeu, Milostivul, Preamilostivul, ne îmbie cu iubirea, încă din dimineța vieții, Taina Sfântă a Pocăinței, ca să nu ajungem, către seara vieții, așa de îmblățiți în rele. Taina Pocăinței este judecata milostivă ce o face Dumnezeu cu noi păcătoșii, când mergem noi de bună voie și ne mărturisim greșalele.

Mare este Taina Pocăinței! Nu numai că te faci din rău bun, din vrăjmaș al lui Dumnezeu, prieten al Lui, ci și pentru că un lucru așa de mare e acoperit cu chip smerit. Mila cea fără de margini a Tatălui, ca să scape pe fiii Săi de judecata cea aspră a dreptății după fapte, le trimite coborând din ceruri pe Fiul Său cel Mare, să

le facă o judecată milostivă și fără nici o înfricoșare, și iarăși să-i împace cu Sine.

Poate tocmai pentru că e așa de smerită judecata aceasta milostivă, nu pot să vină la mântuirea ei binefacere aproape nici unul dintre cei cu mintea plină de știință... și afumată de mândrie. Cum să poată ei, care știu totul, ei, care stăpânesc peste oameni, să vină în genunchi înaintea unui simplu preot și să-și înșire toate fărădelegile și toate scârbele lor? Nu, asta mândria n-o poate: să vie de bună voie la smerenie. De aceea ei dau de asprimea dreptății, care îi fierbe în zeama lor până li se înmoaie oasele trufiei.

Taina Pocăinței sau Mărturisirea e al doilea botez: „Botezul lacrimilor”.

Sunt trei botezuri, care ne curățesc de toate păcatele: primul, [prin] care intrăm în obștea creștină, e botezul din apă și din duh, sau nașterea a doua, când suntem înzestrați cu darurile Duhului Sfânt după atotștiința de mai înainte a lui Dumnezeu. Acesta nu se mai repetă.

Al doilea botez e botezul pocăinței și al lacrimilor, pe care îl putem face și trebuie făcut ori de câte ori ni se încarcă conștiința cu greșeli față de Dumnezeu, față de oameni și față de noi înșine.

Iar al treilea e botezul sângelui, care dacă se întâmplă să fie necăutat de noi, de asemenea ne spală de toate păcatele, mai ales dacă ne-a venit din hotărâta mărturisire a lui Dumnezeu cel în Treime închinat și a Sfintei Sale Biserici. Acesta e un dar pe care îl dă Dumnezeu cui și cui, din vreme în vreme, mai ales în vreme de prigoană a credinței creștine dreptmăritoare.

Acesta iarăși nu se mai repetă și nu atârnă de noi în privința venirii, ci numai în privința primirii. Sfântul Chiril ne învață:

„Dacă cineva nu primește botezul, nu se mântuiește, afară numai de mucenici, care primesc Împărăția și fără de apă. Mântuitorul, când a mântuit lumea pe cruce și când i s-a împuns coasta, a izvorât sânge și apă, ca să se boteze cu apă cei ce se botează în vremea prigoanelor. Mântuitorul numește și mucenicia botez, când zice: «Puteți să beți paharul pe care Eu îl beau și să vă botezați cu botezul cu care Eu Mă botez?» [*Matei* 20, 22]”.

E lucru de mirare că pentru pricini pământești se găsesc unii și milioane de oameni care merg cântând la moarte, dar pentru Împărăția cerurilor abia se mai găsesc puțini, din când în când, care să fie liniștiți și bucuroși de moarte...

Pentru aceasta trebuie ochii spălați mai bine, ca să vadă mai departe decât stadia vieții acesteia vremelnice, precum erau odată Sfinții Mărturisitori ai lui Dumnezeu, fericiți să treacă prin porțile focului și ascuțișul sabiei, la Împăratul sufletelor, Mântuitorul nostru.

Un tovarăș nevăzut și bun

Toți oamenii, fără deosebire, suntem în aceeași vreme și fiii oamenilor, și fiii lui Dumnezeu (*Ioan* 1, 12-13), adică după trup suntem făpturi pământești, iar după duh făpturi cerești; care însă petrecem pe pământ o vreme și iarăși la Dumnezeu ne întoarcem și ajungem iar Acasă! Fericit este cine se întoarce de bunăvoie!

Unii însă nu se mai întorc... Sunt cei ce ascultă de vraja vrăjmașă care-i scoate din cale și cu poftă pieritoare îi încâlcește în lume. Vraja aceea a păcatului cu vremea le slăbește mintea și de așa fel le-o întoarce încât ajung să zică binelui rău și răului bine, din fiii lui Dumnezeu facându-se vrăjmașii lui Dumnezeu. Vremea li se gată, lumina minții li se stinge și așa îi prinde noaptea (*Ioan* 9, 4) — moartea — rămași rătăciți de Dumnezeu și neîntorși Acasă.

Aici e toată drama omului căzut între tâlhari, pe când se pogora din Ierusalim în Ierihon, adică a lui Adam, cu toți urmașii, părăsind raiul pentru lumea aceasta.

Dar s-a pogorât din ceruri Samarineanul milostiv. El e cel ce ne-a făcut datori să știm ce suntem, cine ni-s părinții, de unde venim, ce-i cu noi pe aici și, într-o

lume cu viclene primejdii, cum să ne purtăm, cine ne cheamă Acasă și cine ne întinde momemelele. Că de la cărma minții atârnă încotro pornim și unde să ajungem.

Calea mântuirii e chiar Cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuși ca om adevărat, făcându-ni-se pildă întru toate și dându-ne îndrăzneală. Pe cărarea mântuirii însă merg două feluri de călători, căci de atunci un tovarăș nevăzut și bun merge cu noi, cu fiecare, în toate zilele, cu fiecare rând de oameni, până la sfârșitul veacului [cf. *Matei* 28, 20].

Cărarea Sfântului Pavel

Ajunși la acest loc al depănării cuvântului, e bine să mai lămurim câteva lucruri, dintre care cel dintâi e îndreptarea părerii greșite ce o au unii creștini despre mântuirea în dar, pe care a câștigat-o Iisus Hristos pentru noi. Din aceste cuvinte nu urmează că noi trebuie doar să credem că suntem mântuiți și cu asta am făcut tot ce ar atârna de noi. Iată cum a înțeles Sfântul Pavel pe Domnul și cum i-a urmat cărarea, după cuvintele Sfântului Maxim: „Pavel așa se lupta împotriva dracilor, care lucrează în trup plăcerile, alungându-i prin neputința trupului. El, Pavel, ne arată cu faptele și chipul biruinței împotriva vicleanului, care luptă să aducă pe credincioși la ușă, stăruind împotriva lor (a Apostolilor), pe oamenii mai nebăgători de seamă, ce, ispitiți prin ei, să-i facă să calce porunca iubirii. Dar Sfântul Pavel zice: «Ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți, noi răbdăm; huliți, noi mângâiem; ca o lepădătură ne-am făcut, gunoiul tuturor până astăzi» [*1 Corinteni* 4, 12-13]. Dracii au pus la cale huirea și prigonirea lui, ca să-l miște la ura celui ce îl ocărăște, îl urăște și îl prigonește. El avea ca scop să-l facă să calce porunca iubirii. Iar Apostolul, cunoscând gândurile lor, binecuvânta pe

cei ce-l ocărau, răbda pe cei ce-l prigoneau și mângâia pe cei ce-l huleau, ca să depărteze dincolo pe dracii care lucrau aceasta și să se unească cu Bunul Dumnezeu. Deci pe potrivnicii care lucrau aceasta îi zădărnicea prin acest chip al luptei, biruind pururea răul prin bine, după asemănarea Mântuitorului. Așa a slobozit Pavel mulțime de lume de sub puterea viclenilor și a unit-o cu Dumnezeu, el și ceilalți Apostoli, biruind prin înfrângerile lor pe cei ce nădăjduiau să-i învingă. Dacă și tu, frate, vei urmări acest scop, vei putea să iubești pe cei de te urăsc; iar de nu, e cu neputință. Darul mântuirii se dobândește, chiar ca dar, cu mare luptă.

Pilda Mântuitorului i-a prilejuit Sfântului Pavel multe și adânci meditații. Iată de data aceasta un păcătos, întru totul asemenea nouă, năzuind spre țintă fără să se fi [.....]^{1*}, „credința am păzit; de acum aștept cununa” – unirea desăvârșită cu Hristos. Deci nu mai avem motiv să spunem, scuzându-ne lenea, că Iisus a fost Dumnezeu – și așa a biruit puterile potrivnice și îndărătnicia firii.

* Cuvânt indescifrabil în manuscris.

Despre dragoste

Nu dori să fii stimat și iubit de oameni, cu deosebire [pentru] că aceasta se cuvine numai lui Dumnezeu, Care n-are Lui asemănare. Nu dori a avea întâiul loc în inima ta cineva, că aceasta se cuvine să fie închinată numai lui Dumnezeu; nici altul să cuprindă în inima ta locul acesta, ci Hristos să-L cuprindă în tine și în tot omul bun. În vremea ispitelor, să nu părăsești mănăstirea ta, ci suferă cu vitejie valurile gândurilor, și mai ales pe cele ale deznădejdiei și ale moleșelii. Căci așa fiind probat cu bun rost prin necazuri, vei dobândi o nădejde și mai întărită în Dumnezeu, iar de o vei părăsi, te vei afla neprobat, lipsit de bărbăție și nestatornic.

De vrei să nu cazi din dragostea cea după Dumnezeu, să nu lași nici pe fratele tău să se culce întristat împotriva ta, nici tu să nu te culci scârbit împotriva lui: ci „mergi și te împacă cu fratele tău”, și, venind, adu-I lui Hristos, cu cunoștință curată, prin rugăciune stăruitoare, darul dragostei.

Nu da urechea ta limbii celui ce defaimă, nici limba ta urechii iubitorului de ponegrire, ascultând sau grăind cu plăcere cele rele, împotriva aproapelui, ca să nu

cazi din dragostea cea dumnezeiască și să te afli străin de viața veșnică.

Nu primi bârfele împotriva părintelui tău, nici nu-l încuraja pe cel ce-l necinstește pe el, ca să nu se mânie Domnul pentru faptele tale și să te stârpească din pământul celor vii. Închide gura celui ce bârfește la urechile gurii tale, că săvârșești păcatul îndoit împreună cu acela. Pe tine obișnuiește-te cu patima, iar pe acela oprindu-l de a flecări împotriva aproapelui.

Să nu lovești niciodată pe vreunul dintre frați, mai ales fără pricină și fără judecată, ca nu cumva, nerăbdând jignirea, să plece și să nu mai scapi niciodată de muștrarea conștiinței, aducându-ți (aminte) pururea întristarea în vremea rugăciunii și răpindu-ți mintea de la dumnezeiasca îndrăznire.

Să nu suferi bănuieli sau măcar oameni care aduc sminteli împotriva altora. Căci cei ce primesc smintelile în orice chip, față de cele ce se întâmplă, cu voie sau fără de voie, nu cunosc calea păcii, care duce, prin dragoste, la cunoștința lui Dumnezeu pe cei ce o iubesc pe ea. Încă nu are dragoste desăvârșită cel ce se mai ia după puterile oamenilor, de pildă pe unul iubindu-l, iar pe altul urându-l, pentru pricina aceasta sau aceea, sau pe același o dată iubindu-l, altă dată urându-l pentru aceleași pricini.

Oamenii se iubesc unii pe alții fie în chip vrednic de laudă, fie în chip vrednic de ocară; pentru o pricină sau pentru Dumnezeu, cum iubește cel virtuos pe toți, atât pe cel virtuos, cât și pe cel ce încă nu este virtuos; sau pentru iubirea de argint, cum iubește cineva pe cel bo-

gat pentru a primi bani; sau pentru plăcere, ca cel ce-și slujește stomacul și cele de sub stomac.

Dragostea cea dintâi este vrednică de laudă, a doua este mijlocie, celelalte sunt pătimășe.

Dacă pe unii îi urăști, pe alții nici nu-i iubești, nici nu-i urăști, și pe alții iarăși îi iubești foarte tare, din această neegalitate cunoaște că ești departe de dragostea desăvârșită, care cere să iubești pe tot omul la fel, deopotrivă.

Dragostea ne face să iubim pe Dumnezeu deasupra tuturor lucrurilor, și aceasta nu se poate decât numai prin lepădarea de sine și de toate.

Fiecare din voi, dacă se leapădă de tot ce are, nu poate să nu fie Mie ucenic.

„Iată acum ce este bun sau ce este frumos, fără numai a locui frații împreună” [*Psalmul 132, 1*], că întru aceasta a făgăduit Domnul viața de veci.

Iubirea e cărarea

Potrivnicul L-a încercat pe Domnul prin aceste trei: prin neputința trupului, prin slava deșartă și prin ispirtirea de Dumnezeu. Toate aceste ispite au ascuns în ele momeala plăcerii sau acul păcatului, însă în chip felurit. Toate la un loc alcătuiesc chipul dintâi al vrăjmașului sau, după Sfântul Maxim, ispita prin plăcere.

Tot războiul potrivnicului acesta a fost: să-L facă pe Domnul să calce dragostea către Dumnezeu ca Tată. Căci știe vrăjmașul că plăcerea pământească, pentru cine umblă după ea, are drăceasca putere ca să desfacă pe om de dragostea lui Dumnezeu și să o întoarcă spre plăcerea a orice altceva afară de Dumnezeu.

Prin urmare, dacă mai avem inima prinsă de ceva de pe pământ, stăpânitorul lumii acesteia încă ne mai ține legați în împărăția lui, de vreme ce dragostea noastră către Dumnezeu încă ne-a ars. După ce Domnul l-a bătut pe diavolul în pustia Carantaniei, a venit ca să-l bată și între oameni.

Satana i-a răsculat împotriva Mântuitorului pe oamenii puternici de atunci, viclenii vremii, cărturarii și fariseii (lumii vechi), unelte ale sale, oameni slabi, dar cu putere mare, ca doar Iisus îi va blestema sau îi va urî, greșind măcar împotriva celei de a doua porunci, porunca

iubirii de oameni. Aceasta este, cum zice Sfântul Maxim, ispita a doua prin durere, care e stârnită de potrivnicul cu menirea de a învrăjbi pe Iisus cu oamenii și pe oameni întreolaltă.

Iată cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul despre acest numit al doilea fel de ispită pe care l-a avut Mântuitorul de învins. După ce, așadar, prin biruința asupra primei ispite, cea prin plăcere, a zădărnicit planul puterilor, căpeteniilor și stăpâniilor celor rele, Domnul le-a îngăduit să-și pună în lucrare și al doilea atac, adică să vină încercarea ce le mai rămăsese: ispita prin dureri.

Să urmărim, deci, uneltirile potrivnicilor, să vedem metoda lor și metoda lui Dumnezeu, tot cam în cuvintele Sfântului Maxim.

Neputând vrăjmașul să-L facă pe Domnul să calce porunca iubirii de Dumnezeu prin cele ce i le-a făgăduit în pustie, s-a străduit pe urmă, după ce a [re]venit în lume, cu ajutorul nelegiuitorilor iudei, să-L facă să calce porunca iubirii de oameni. Satana (care înseamnă „potrivnic”) îi îndemna pe cărturari și farisei la felurite meșteșuguri împotriva lui Iisus, ca neputând răbda încercările, cum credea el, să fie adus să-i urască pe cei ce-i întindeau curse și așa să calce porunca iubirii de oameni. Dar Domnul, ca un Dumnezeu cunoscând gândurile potrivnicului, n-a urât pe fariseii puși la lucru de el (căci cum ar fi făcut-o, fiind din fire bun?), ci prin iubirea față de ei bătea pe cel ce lucra prin ei, iar pe cei purtați de el nu înceta să-i sfătuiască, să-i mustre, să-i înfricoșeze, să-i plângă ca pe unii ce puteau să nu se lase conduși de el. Blestemat de ei, se purta cu îndelungă răbdare. Mântuitorul, e drept, i-a muștrat și i-a certat ca nimeni altul, însă nu i-a urât nici

o clipă, de vreme ce pe diavolul din ei îl certa și-l umilea, dându-l la iveală, și îi învăța înainte.

Pătimea cu îndurare și le arăta toate faptele iubirii, îi învăța căile vieții și zugrăvea, prin fapte, chipul viețuirii creștinești, vestea învierea morților și făgăduia viața veșnică și Împărăția Cerurilor celor ce cred, iar necredincioșilor (ateilor) le vestea înfricoșatele pedepse veșnice. Iar pe cel ce lucra prin ei (prin atei) îl bătea cu iubirea de oameni, iubindu-i și pe ei, deși îi ducea acela. O, minunat război!

În loc de ură, Iisus arată iubirea și răpune pe tatăl răutății prin bunătate. În acest scop răbdăm atâtea rele de la ei, mai adevărat vorbind, pentru ei. S-a străduit până la moarte în chip omenesc pentru porunca iubirii și, biruind biruința deplină împotriva diavolului, a primit cununa învierii pentru noi. Astfel Adam cel Nou a înviat pe cel vechi.

Trăirea acestor porunci arde pe diavol așa de cumplit încât acesta răskoală puterile iadului și cu ele ațâță pe oamenii lumii acesteia, care-s biruiți de el, și îi năpustește împotriva lui Iisus și a oricărui ucenic al Lui. Iar prin lege, prin stăpânitorii lumii acesteia, prin slujitorii Templului, arhieriei Ana și Caiafa, prin Iuda vânzătorul, diavolul, [care] nu-L mai putea răbda să-i facă împărăția de jaf, Îi cere nedreapta răstignire pe cruce, în rând cu tâlharii.

Când războiul nevăzut între iubire și ură a ajuns aici, Iisus bate pe diavol tot ca om, să nu uităm, prin neputința și neprețul trupului, adică prin desăvârșita lepădare de sine sau prin primirea de bună voie a morții. Plăcerea a alungat-o cu hotărâre puternică, durerea însă a primit-o cu durere mare.

Din păcătoși – Sfinți

Mântuitorul nostru a întemeiat și are numai o Biserică creștină, nu 800.

Biserica aceasta e Una, e Sfântă pentru că Sfânt este Întemeietorul, și ca atare rămâne mereu sfântă, ba chiar sfințește pe păcătoși. Celelalte „biserici”, case de adunare ale sectelor, nu sunt sfinte, pentru că sunt întemeiate de oameni robiți – răzvrătiți – și ca atare nu sfințesc pe nimeni. Biserica lui Hristos e sobornicească, adică stă pe temelia celor șapte Soboare a toată lumea, și prin furtunile istoriei e cărmuită nevăzut de Mântuitorul Însuși, nu de vreun înlocuitor al Său mai presus de Soboare.

Biserica în care ne mântuim e Apostolică, adică își are slujitorii urmând ca dar prin punerea mâinilor unii de la alții, în șir neîntrerupt, suind până la Apostoli – și, prin ei, până la Iisus Hristos.

Toate celelalte biserici ivite după aceea prin chiar aceasta sunt alătura de cale, deci alătura de mântuire. Prin urmare, cei ce stăm sub semnul Crucii, câtă vreme petrecem în cortul pământesc, urmăm calea mântuirii în obștea Bisericii văzute sau luptătoare. Pe ea n-o înnegrește rugina răutății produsă de împrejurările pământești. Ea rămâne nemișcată și neștirbită, deoarece cu toate că e arsă din vreme în vreme în cuptorul prigoanelor și în-

cercată de furtunile neconținute ale ereziilor, ea nu suferă sub povara încercărilor nici o slăbire în învățătură, în credință sau în rânduiala vieții ei. De aceea se întărește prin har înțelegerea ce cugetă la ea cu evlavie.

Ea cheamă pe de o parte pe necredincioși, dăruindu-le lumina cunoștinței adevărate; pe de alta, păstorește cu iubire pe cei ce contemplă Tainele ei, păzind nepătimaș și fără betesug ochiul înțelegerilor.

Biserica de pe pământ se numește *luptătoare*, pentru că aici, sub povățuirea ei, inșii din obște au de purtat o întreită luptă, care ține o viață întreagă: lupta ei înseși cu patimile contra firii, după trup și după Duh, [nu] o luptă indiferentă și necredincioasă, ci lupta împotriva uneltirilor vicleanului.

Păstrarea Bisericii urmărește ca nici unul din fiii Tatălui să nu se învrăjbească în sine însuși sau să se rupă din obște și din Duhul dragostei lui Hristos. Căci El e Cel ce ține obștea laolaltă. Deci nimeni nu se mântuiește răzlețindu-se de Biserică, oricât ar crede că în dânsul sălășluiește Duhul lui Hristos.

Iar Biserica din Ceruri se numește *biruitoare*, fiindcă e alcătuită din obștea bunilor biruitori și cuvioși și a tuturor sfinților purtători și mărturisitori de Dumnezeu, unde sunt așteptați toți ucenicii Domnului, care vor mai fi până la sfârșitul veacului.

Calea mântuirii, prin urmare, ne desprinde de pământ spre cer, ca pe unii ce știm că de la Dumnezeu am ieșit și iarăși la Dumnezeu ne întoarcem, să lăsăm lumea...

Amin!

Lupta mântuirii

Pe o asemenea mărită cale nimeni nu poate merge singur, de nu va veni mai întâi în obștea Bisericii, ca să fie condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin Preoți, ucenicii Săi nevăzuți, trimiși de El în fiecare rând de oameni. Căci au zis Părinții de demult cuvântul acesta: cine vrea să se mântuiască, cu întrebarea să călătorească, pentru [că] oricine s-a hotărât să iasă din calea păcatelor sau din gâlceava fărădelegilor se va trezi deodată că i se vor ridica împotriva trei vrăjmași unul după altul: lumea, trupul și diavolul.

Prin lume se înțelege categoria păcatului, se înțelege turma oamenilor necredincioși, cei ce din toată voia s-au unit cu sfaturile dracilor. E lumea pentru care nu s-a rugat Mântuitorul, e gura satului, gura vecinului și de multe ori gura și faptele celor dintr-o casă cu tine. Aceștia, sau lumea, îți iartă orice ticăloșie ai face, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei cu un pas înainte și să te faci mai bun.

Oamenii aceștia ai lumii au o ciudată rușine [de] a fi buni. Bunătatea îi arde și se trudesă să te scoată de vină cu tot felul de ponoase.

Lumea... e veacul vicleniei, planul oamenilor și slava deșartă. Cine vrea să biruie această primă piedică în calea mântuirii are la îndemână acestea trei: răbdarea, iertarea și rugăciunea.

Cu arătarea răbdării suntem datori în primul rând pentru că mai înainte de a veni la calea lui Dumnezeu sau la ostenelile mântuirii făceam și noi ale lumii, umblând în fărădelegi și chinuind pe alții, și astfel ne-am băgat datori la aceleași, deci acum trebuie să plătim ale noastre cele de atunci, ca pentru răbdare să dobândim mântuirea de la Dumnezeu.

Așa trebuie să plătim acum, cu durere, ceea ce am făcut odinioară cu plăcere. Multe din cele ce ni se întâmplă, ni se întâmplă spre îndrumarea noastră, sau spre stingerea păcatelor noastre trecute, sau spre îndreptarea neatenției prezente, sau spre ocolirea păcatelor viitoare. Cel ce sotocește, așadar, că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrătește când este lovit — mai ales dacă-i conștient de păcatul său —, nici nu învinovățește pe acela prin care i-a venit încercarea. Fie [prin] acela, [fie] prin altul, el a vrut să bea paharul judecății dumnezeiești.

Nebunul însă roagă pe Dumnezeu să-l miluiască, dar venind mila, n-o primește, fiindcă n-a venit cum a vrut el, ci precum Doctorul sufletelor a socotit că e de folos. Și de aceea se face nesimțitor și se tulbură, și uneori se războiește aprins cu oamenii, alteori hulește pe Dumnezeu. El se arată nemulțumit și nu vede decât lița.

Cine vrea să biruie lumea e dator să ia arma rar folosită, a iertării, oricâte necazuri sau patimi de la oamenii

lumii acesteia ar avea. Cine vrea să biruiască lumea se roagă Tatălui său în ascuns sau în gând pentru orice fiu al lui Dumnezeu, oricât de întunecată purtare ar avea și oricâte rele ți-ar face. Căci răbdarea răului, iertarea fraților și rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, căci pentru că biruie El i-a ascuns omului [?], întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate. Stăruind în acestea, te-ai făcut pricină de mântuire și pentru fratele tău din lume. Rugăciunea nu judecă și se smerește, aducându-ne aminte de greșalele noastre, nu ale lumii.

Rugăciunea adevărată cere iertarea lumii, nu osândirea ei. Noi nu știm Tainele lui Dumnezeu, pe cine mântuiește din lume și pe cine osândește. Dacă pe cel ce se sălbăticește asupra, din pricina întunecimii sale, știe Dumnezeu că se va mântui, mântuirea lui o mai face și cu ajutorul tău, prin aceea că îți dă darul răbdării, al iertării din inimă și al rugăciunii. Dacă însă fratele acela mai are de chinuit în robia streină sau chiar își va pierde sufletul, la purtarea ta cea către Dumnezeu răutatea lui va crește și se va sălbătici cu totul împotriva oamenilor și împotriva lui Dumnezeu. Cei ce biruie lumea nu sunt nicidecum o adunare de neputincioși, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbiciune a binelui, căci ei sunt ostașii Împăratului Care prin răbdarea Crucii a biruit nu numai lumea, ci și toată stăpânirea morții. Iar despre nevoința care dorește răbdarea și credința Sfinților, putem spune că-i singura cale îngăduită și în stare să mistuie puterea răului și să o facă fără rost și fără vlagă în lume.

Vrăjmaș milostiv și prieten viclean

Când potrivnicul se vede bătut la piedica primă cea mai ușoară ce o ridică în calea robilor lui Dumnezeu prin lume, mândria nu-l lasă să se dea bătut, ci le stârnește piedica a doua, prin viciile trupului sau o iubire trupească de sine. Firea trupului fiind surdă, oarbă și mută, nu te poți înțelege cu el decât prin osteneală și foame, însă acestea trebuie conduse după dreapta socoteală, ca să nu dăuneze sănătății. Acestea îl îmblânzesc, încât nu se mai ține vrăjmaș lui Dumnezeu.

Rugăciunea și postul scot dracii poftelor și ai mâniei din trup.

Foamea îmblânzește fiarele.

Cu dinadinsul se atrage luarea aminte că toată lupta aceasta să nu se ducă fără îndrumarea unui duhovnic iscusit, care știe cumpăni pentru fiecare în parte: măsura, trebuința și putința...

„Puiul” necurat

Sfântul Maxim Mărturisitorul numește iubirea de sine „primul pui al diavolului”. Ba e cealaltă parte din piedica a doua ce ne-o stârnește potrivnicul în noi înșine: iubirea trupească de sine, începutul mândriei. Lepădarea aceasta o poate face numai cine s-a ridicat cu mintea mai presus de cele deșarte și s-a desfăcut din toată dragostea lumească și și-a strămutat toată puterea dragostei sale către Dumnezeu. Când vrei cu toată sinceritatea și tăria să birui judecata a doua, a viciilor minții, despre care credeai că ești tu însuți, atunci și Dumnezeu sporește dragostea ta către Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât și piedica din cale este mai mare.

Cei ce prin darul lui Dumnezeu se izbăvesc de legăturile dinăuntru, ale iubirii de sine, se poartă și se mărturisesc pe ei înșiși străini și călători pe aici pe pământ. Sufletul are și el o parte pătimasă, care prin negrijă năvăindu-se cu viața cea trupească, așa se învoiește și se leagă de tare cu plăcerea din lumea aceasta încât n-ar mai vrea să-i moară trupul, ci ar vrea să-i fie veșnică viața aceasta vremelnică.

Deci, ca să ne mântuim, trebuie să pierdem înclinarea sufletului cea lunecoasă spre împătimirea cu lumea,

cu trupul și cu avuția, care toate aici rămân. Iar dacă nu ardem această înclinare a sufletului spre lume, sufletul întreg se pierde. Și totuși n-am scăpat de curse, căci sunt unii care-și curățesc sufletul de patimi prin multe osteneli și sufletul are patimile lui: părerea [de sine], slava deșartă și mândria, iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovnicești, cad în primejdie de a se îndrăgosti așa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting și se pierd. Bucuria neînfrânată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovnicești, te poate face să uiți că încă n-ai ieșit cu totul din împărăția ispitelor. Sufletul care se mântuiește este însă acela care nu mai trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu; sufletul care s-a izbăvit de sine și petrece ca un dus din lumea aceasta.

Despre îngustimi și sectarism

E bine să punem la punct acel „spirit sectar”, spirit îngust, spirit habotnic, zelotismul fără socoteală, sau mai bine zis prostia, care încununează fruntea multor suficienți de sine.

Nu s-a crezut că se găsesc sectari și altundeva decât unde de obicei îi știm. Observând oamenii mai cu atenție, am aflat că spirite sectare se găsesc oriunde, în toate activitățile omenești. Se găsesc (cârcotași) pe marginea oricărei gândiri omenești, nu numai în religie. Se găsesc spirite sectare răzând chiar la temelia ierarhiei. E clar că spiritele sectare, mentalitățile de orice fel, sunt spirite anarhice, sortite la fărâmițarea lor până la absurd. Sectarismul se explică prin sine, dar nu și-l poate explica cel ce pătimește de el. Adică cel căzut în asemenea îngustimi susține cu toată tăria că așa este Adevărul, cum îl înțelege el, și nu admite o altă părere a Sfinților, a Bisericii și a obștii în general.

Dacă prostul s-ar recunoaște prost, ar înceta de a mai fi ca atare și s-ar schimba în înțelept.

Orișice spirit aduce minții și sufletului o neliniște, o tulburare, o barieră care stingherește libertatea sufletului, seninătatea superioară, suveranitatea Credinței în

conducerea preaînțeleaptă a Providenței, atât în direcțiile mari ale lumii, cât și-n amănuntele vieții noastre. Că ori de câte ori nu ții pas cu Providența, ba din neștiință, ba din fixarea pe câteva idei omenești, totdeauna am putea fi striviți, fără a avea un merit altul decât acela de a fi victimă a îngustimii noastre. Cine-i îngust la minte, n-are leac nicăieri. Mulți sunt mai betegi la minte decât de alte boli fizice.

Sunt oameni care reprezintă Providența, oameni providențiali, dar după oarecare vreme se sectarizează, se limitează la îngustimi, la câteva principii fixe, și vor cădea victimele acestor îngustimi. Și întâi trebuie să se spargă capul prost, ca să vie cel cu minte.

Să luăm un exemplu și un model de îngustime a oamenilor providențaili din anii 1556-1598. În această perioadă de vreme pe tronul Spaniei a urcat regele Filip al II-lea, care din fire era un rege ipocrit și veșnic posomorât; se spune că n-a răs în viața lui niciodată. A zâmbit numai o singură dată, când a auzit de măcelul din noaptea Sfântului Bartolomeu. A moștenit cel mai mare imperiu care exista pe atunci. Spania cu America Centrală, America de Sud, Neapolul, Sicilia și Sardinia, și Milanul și Țările de Jos; iar după ce a cucerit Portugalia, la anul 1580, se făcu stăpân și peste imperiul colonial [al acesteia]: Brazilia, posesiunile din Africa și Indiile. Căsătorindu-se cu Maria Tudor a Angliei, dispunea acum și de aceasta [de Anglia]. Această întindere imensă [îl] făcea pe Filip să se creadă în sine așa de tare încât afirma, umflat de mândrie, că în împărăția sa soa-

rele niciodată nu apune, iar lumea zicea că atunci când se mișcă Spania, se cutremură pământul.

Filip ar fi putut fi un rege mare, dacă ar fi înțeles vremea în care trăia. Chiar de la suirea sa pe tron își propusese ca toată viața lui să lupte pentru stărpirea protestantismului. Fanatismul său, întreținut și de iezuiți, era așa de mare încât spunea adesea: „Mai bine n-aș mai fi rege, decât să domnesc peste eretici!”. Într-adevăr, el se purta cu atâta cruzime contra reformaților încât aceștia îl numiră „demonul de la miazăzi”.

În luptele sale, ce le-a avut cu flamanzii, a căutat să-i aducă pe aceștia cu de-a sila la catolicism, fiindcă, din îngăduința lui Carol Quintul, primiseră calvinismul. Măsurile regelui siliră pe acești locuitori să facă o confederație, pentru ca să-și apere cu armele libertatea religioasă și politică.

Filip, afumat de fumul fanatic catolic, însărcină pe generalul său, Ducele de Alba, să se ducă să supună țările răsculate. Acesta a fost cel mai crud om al vremii de acum și purtarea lui fu înspăimântătoare. Dărâmând toate fortărețele răsculaților, 18.000 de oameni au fost arși de vii, [la] 30.000 li s-au luat averile, rămânând pieritori de foame, [iar] 100.000 fură nevoiți să părăsească țara.

Filip, povățuit de iezuiți, se hotărî să curețe Spania de necredincioși. El dădu un decret prin care ordona ca „toți cei care nu sunt catolici să se boteze sau să părăsească țara”. Cei mai bogați și-au vândut averile și au trecut în alte țări, iar sărăcimea a rămas pe mâna iezuiților și închinătorilor și au fost arși de vii.

În urma acestor măsuri, Spania de miazăzi ajunsese o paragină. Sfârșitul vieții lui Filip a fost același ca al lui Irod, ucigătorul pruncilor: „păduche sub piele”, iar după dânsul Spania a decăzut mereu și nu s-a mai ridicat niciodată.

Iată un argument destul de bun al suficienței de sine, al bigotismului fanatic, plin de nenumărate crime și sânge, manifestat prin ura ucigătoare de oameni, bazat pe mijloace de teroare, ca să se impună un creștinism forțat.

Întrebăm Apusul: oare așa ne-a învățat Hristos? Unde este răbdarea [pe] care trebuie s-o avem, până la jertfă, pentru frații noștri mai slabi? Iată unde a dus pe Filip îngustimea fanatică a suficienței de sine! De aici reiese că acel care este căzut în aceste extreme ale sectarismului nu-și dă seama de această orbire și, ascultând de o vrajă vrăjmașă, împinge lucrurile, în îngustimea sa, până la absurd, prăbușindu-se în abisul fărădelegilor și căzând din creștinism prin călcarea iubirii de oameni.

Oricine care este afumat de o vrajă vrăjmașă sectară luptă pentru ca să-și facă prozelitism cât mai mare, ca prin aderenții ce și-i câștigă să poată, azi sau mâine, să producă „anarhie”, prin răzbunare și ferocitate.

Sectarismul este o vrajă vrăjmașă care luptă împotriva păcii lui Hristos, împotriva dragostei Lui, împotriva unității Lui, care a legat pe toți creștinii de veacuri, până la sfârșitul veacului acestuia.

Spiritul anarhic sectar este izvor al răutății, care ia pacea de pe pământ și pustiește inima de iubirea lui Hristos. Prin îngustimile lui, credința se pustiește, ate-

ismul se generalizează, dreptii se desăvârşesc şi... „judecata cea de pe urmă” se grăbeşte.

Ateismul este ultima fază a sectarismului. Acesta tinde să cotopească tot pământul iar când va reuşi ca toţi supravieţuitorii acestei lumi, cu voie şi fără voie, să afirme negaţia lui Dumnezeu, negaţia nemuririi, negaţia Învierii şi a Împărăţiei lui Dumnezeu, după o vreme foarte scurtă se vor izbi de apariţia cea înfricoşată a lui Iisus Hristos, ca Judecător al lumii şi Împărat al creştinilor. Atunci fiecare îşi va primi plata ostinelilor sale, pentru o veşnicie fără de sfârşit.

Amin!

Lupta dintre ateism și creștinism

Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, atât în concepția oamenilor de știință, cât și a maselor neștiutoare, lumea fusese creată sau așa exista din vecii vecilor, fiind guvernată de un Dumnezeu, de o putere creatoare a toate, după cum învață Biserica creștină. Până la sfârșitul acestui secol, din toate rupturile ce s-au făcut în numărul nesfârșit al diviziunilor sectare, nici una n-a ajuns ca să atingă treapta cea mai de jos a negației lui Dumnezeu: cu toate că ereziile, având pe tatăl minciunii drept conducător al lor, împinse până la absurd, neagă existența lui Dumnezeu.

Oamenii, deci, nebăgând de seamă vraja vrăjmașă care, prin diferite amăgiri și înșelătorii, îi face să se creadă între sine mai presus de Biserică și de cele 7 Soboare, încep să se taie în Scripturi, după cum îl taie capul pe fiecare, fără ca să țină cont de ceea ce a zis Domnul. Pentru că niciodată proorocie nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit purtați fiind de Duhul Sfânt, iar întreaga Scriptură este dată spre tâlcuire numai Bisericii, care este mama noastră ocrotitoare și sub aripile căreia [se cade] să creștem și să ne mântuim.

Toată lucrarea antihristică a diavolului, însoțită de tot felul de puteri și semne și minuni mincinoase, este îngăduită de Dumnezeu pentru fiii pierzării, fiindcă n-au voit să primească iubirea Adevărului, arătat de Biserică prin Sfinții Părinți, ca să se mântuiască. Pentru aceea Dumnezeu le trimite amăgiri puternice, ca să dea crezământ minciunii și ca să cadă sub osândă toți cei ce n-au crezut Adevărului, ci au îngrădit nedreptatea. Dar [pentru] unitatea Bisericii noastre, pe care a întemeiat-o Domnul și al cărui cap văzut și nevăzut este numai El, prin puterea Duhului Sfânt ne-a orânduit episcopi și preoți ca să păstorească Biserica Lui, pe care a câștigat-o cu Sfânt sângele Său. Deci nu există altă Biserică decât aceea pe care a întemeiat-o Iisus Hristos prin Apostolii Săi și care este Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească.

Dar iată că diavolul, prin amăgirile și ura lui, a dezbinat pe oameni, [făcându-i] să creadă în mai mulți dumnezei mincinoși, al căror tată este el. Abia în primii ani din secolul al XIX-lea, o nouă concepție despre lume este dată la iveală, afirmându-se cu toată tăria cum că lumea, așa cum o vedem [nemijlocit] sau o cunoaștem din cărți, n-a fost nici creată și nici nu există din vecii vecilor. Știut este, din toată lectura făcută, că materialismul dialectic e ateu, profesează negația spiritului, negația lui Dumnezeu, negația nemuririi, a Învierii și a Împărăției lui Dumnezeu... Bun. Dar cu asta încetează de a mai fi Dumnezeu? S-a terminat cu nemurirea? Prin faptul că există mulți oameni, pot fi ei milioane la un loc, care să susțină părerea de mai sus, prin aceasta înce-

tează de fapt de a mai ființa dogmele fundamentale ale creștinismului?

Mai pe scurt, dacă a spus Ludovic [Ludwig] Feuerbach, care a lucrat pentru laicizarea religiei, cum că nu religia a făcut pe om, [ci omul religia], iar contemporanul său, David Friedrich Strauss, [care] a supus Evangheliile unei critici în toată regula, iar își îndreptează spadele sale loviturii filozofice împotriva bătrânelor dogme creștine, urmează de aici că, omorând pe toți oamenii care cred cum trebuie în Dumnezeu, cu asta au scăpat de Dumnezeu?... Dar abia Se dezvăluie, scos la iveală. De aici încolo începe să se descopere partea lucrătoare și biruința Adevărului prin jertfă. Acum, când valurile înspăimântătoare ale negației lui Dumnezeu căută să tulbure pacea din inima celor ce cred în El, în Biserica Lui cea Adevărată și-n Evanghelia Lui, nu ușoare sunt aceste probe și numai cei care sunt întăriți și care au crezut pe Iisus Hristos în inima lor până la vârsta maturității, prin iubirea Lui de oameni, pot să reziste acestui război antihristic până la sfârșit. Iar toate eforturile lui sunt ca să ne facă să cădem din iubire, prin nerespectarea datoriei de a răbda nedesăvârșirea semenului său și de a te lăsa să fii condus întru toate de mâna nevăzută a Providenței divine. Lupta ce o dau cei ce ascultă de vraja diavolului, cum că nu este Dumnezeu și toate celelalte care formează dogmele creștinismului, lovește pe fiii lui Dumnezeu, cernându-i prin sitele suferințelor de tot felul, prin care a trecut și Domnul, împlinindu-se cuvintele Lui: „Dacă pe voi lumea vă urăște, gândiți-vă că M-a urât întâi pe Mine. [...] Și dacă pe Mine M-a prigonit, și pe voi vă vor prigoni” [*Ioan* 15, 18 și 20].

În toate aceste suferințe, puterile întunericului urmăresc două lucruri: să ne facă să urâm pe cei ce ne trec prin cuptorul suferinței și, în al doilea rând, să ne facă să ne răzbunăm sub diferite forme, apărându-ne cu legi sau oameni.

În cuptorul ispitelor, deci, se clarifică omul, că ce este și unde-i este inima și nădejdea lui.

Cărarea însă cea mai bună de urmat în aceste strâmtoni nu este alta decât a lui Iisus și, după El, a tuturor Sfinților care, având pe Iisus în inima și în mintea lor, au fost înarmați cu toate armele în așa fel că au știut cum să răspundă atacului diavolului, biruindu-l cu iubirea lui Iisus. Au știut cum să se supună stăpânirilor antihristice, până și atunci când acestea au voit să le taie capul, sau altceva să le facă, pentru că n-au voit să refuze sfintele învățături ale Mântuitorului și să le primească pe ale lor.

Toate măsurile lor de constrângere, ce au fost luate pentru negarea sau tăgăduirea Dumnezeuului celui adevărat, precum și a lucrurilor Lui, [pe] care Le-a făcut pentru mântuirea noastră, n-au avut nici un efect asupra suferințelor lor, pentru că Iisus Hristos, Care era în inimile lor, nu putea să fie constrâns să facă ceva ce nu-L place pe El. Pe Domnul nu L-a putut constrânge decât suprema Sa bunătate, desăvârșirea Sa, care a biruit îngustimea ateismului lui Iuda, dându-i votul: „Ce faci, fă mai curând!” [*Ioan* 13, 27].

Toți ceilalți Apostoli n-au înțeles cuvântul acesta atunci, ci credeau că vorbește de ceva cumpărături cu Iuda, întrucât purta punga comunității și praznicul era aproape. Aici

se mai împlinește și cuvântul proorocului: „Iară dușmanii omului sunt cei din casa lui” (*Matei* 10, 36).

Tot de aici mai reiese și un alt învățământ: știința, cu toate termenele ei, nu-ți angajează viața în jos niciodată, iar credința creștină întotdeauna.

Măsura coacerii în creștinism: atunci se zice că am ajuns la maturitate, când am ajuns și noi ca să trecem din lumea aceasta biruitori în toate ispitele durerii, prin iubirea lui Iisus, împinsă până la jertfă. Aceasta este cea mai înaltă virtute în creștinism: să simți și tu durerea care a simțit-o „Crinul de pe Cruce”, plângând nemernicia oamenilor și rugându-se pentru iertarea lor. Apostolii n-au înțeles atunci supremația spiritului liber al lui Iisus, pentru că încă nu pogorâse Duhul Sfânt peste ei, care să le dea putere să bea același pahar și să se boteze cu același botez pe care l-a primit Iisus. Lucru sigur că, dacă înțelegeau, atunci toți se ridicau împotriva, în frunte cu Petru, când Iisus a învoit toate consecințele ateismului lui Iuda: „Ce faci, fă mai curând!”. Dar după Pogorârea Duhului Sfânt li s-au luminat puterile minții și au înțeles necesitatea jertfei și liniștea deplină a Mântuitorului, împotriva agresiunilor necredinței.

De acum moartea nu mai e pedeapsă a firii, ci pedeapsă a păcatului. Ca atare, trebuie primită fără șovăire și reacțiune.

Trebuie să acceptăm, cu mintea și cu inima netulburată, pe oricine care, neputându-ne desface de dragostea lui Iisus Hristos, nu-i rămâne altceva de făcut decât de a ne omorî scurt și simplu.

Căci între aceste două tabere (creștinism și ateism) nu poate fi pace numai dacă trece una la alta. Prima ta-

bără este totdeauna pașnică și senină și cu inima atât de largă încât iartă totul și vrea ca toată lumea să se mântuiască. Cea de-a doua este însă plină de răutate și desăvârșesc în bine pe cei din prima, trecându-i prin cuptorul suferințelor.

Nouă ne-ar fi paguba supremă de a trăda creștinismul de frica lor sau de frica durerilor.

Nu trebuie să ne facem de vrajbă cu ei, întrucât sunt stăpânirea pe care ne-a dat-o Dumnezeu pentru păcatele noastre. Deci îi acceptăm nu de frică, nici din diplomație, nici urmând vreun câștig sau (cinste) slavă deșartă, ci din convingere că așa ne punem de acord cu Providența, care ni i-a adus cu rosturi voite de Dumnezeu, „pentru ca să-i adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu cei risipiți”, pentru ca toți să fie o turmă și un păstor.

Mântuitorul nu ne-a învățat care formă de stat mântuiește oamenii, care formă monetară sau agrară te duce la Împărăția lui Dumnezeu. Ba chiar a spus că lipirea inimii de bogății duce la osândă. Așa că să nu ne prindă mirarea când vedem că unor bogați de [lucrurile] acestea pământești le vine vremea osândei încă de pe aici, pentru că pe bună dreptate vine, fiindcă n-au avut grijă de Lazării de la poartă. Deci felul cum își chivernisește stăpânirea factorul economic, creator de forme istorice, e treaba stăpânirii; noi trebuie să dăm Cezarului ce e al Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu, indiferent de ce măsuri ia Cezarul, [bazându-ne] pe faptul că noi mai avem un împărat și o împărăție dincolo de hotarele acestei lumi. Cam întotdeauna stăpânirile pământești au fost în conflict cu cele ale Providenței Divine, dar Dumnezeu lucrează mântuirea noastră prin

măinile lor. Deci, ori de câte ori stăpânirile acestea pământești și trecătoare ar căuta ca să nege existența lui Dumnezeu sau a lucrurilor Lui, o recunoaștem ca stăpânire din ascultare de Dumnezeu, pentru că El conduce și stăpânirile vremelnice și le îngăduie pentru ca să ne desăvârșească pe noi prin toate suferințele și caznele.

Nu trebuie să reacționăm împotriva stăpânirilor celor ce nu cred în Dumnezeu și în lucrurile Lui, pentru ca să nu fie, că nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu, iar aceasta este o ascultare ce o aducem lui Dumnezeu și conducerii Sale providențiale. Dumnezeu este autoritatea superioară tuturor stăpânirilor și El le îngăduie pe toate cu scopuri foarte bine definite. Orișice lege o ascultăm, deci, din cauza autorității lui Dumnezeu.

Când legile și stăpânirile sunt împotriva lui Dumnezeu, nu le ascultăm tot din același motiv, pentru că Dumnezeu nu mai este autoritate de sprijin a unei legi, sau a unei stăpâniri împotriva păcatului, ateismului, fiindcă e păcat împotriva Duhului Sfânt, păcat împotriva Adevărului, și Dumnezeu este Adevărul. Pentru vina asta stăpânirea poate să ne taie capul și să facă cu noi ce va vrea, că o ascultăm. Cu acestea suntem de câștig și noi, și stăpânirea și-a făcut datoria.

Amănunte neînsemnate, dar cărora mentalitatea îngustă le dă o semnificație absolută. Această balansare a valorii minore a unui lucru sau a unui mărunțiș la valoarea majoră a unui principiu fundamental e dovada unei lipse de minte, care, dacă refuză și sfatul cel mai luminat, nu va întârzia să se arate cap de răzvrătire și izvor de suferințe zadarnice.

[Sfânta Muceniță Cecilia]

În Apus era pe atunci obiceiul ca atunci când vreuna din fecioare venea în fața Sfântului Altar, pentru a-și închina viața lui Iisus, să aibă pe cap o cunună de flori.

Sf. Muceniță Cecilia, când fu întrebată dacă a adus o cunună de flori, ea scoase din mantia ei coroana pe care o pregătise: una făcută din spini și pe care o înfățișă zicând: „N-am flori să pot da Mirelui meu, căci nici El n-a purtat flori pentru mine. Nu sunt decât o biată fată. Crezi, oare, că voi jigni pe Stăpânul meu cerându-i să-mi încingă fruntea cu aceeași coroană pe care I-a plăcut să o poarte El Însuși? Florile înfățișează virtuțile celor care le poartă, dar inima mea stearpă n-a dat la iveală decât aceasta”. (Sf. Muceniță Cecilia a fost oarbă din naștere.)

Cuvânt la Schimbarea la Față

Praznicul „Schimbării la Față” are multe înțelesuri.

Sfântul Serafim de Sarov a spus că Sfântul Duh se schimbă la față ca soarele.

Este cu puțință de a străluci duhovnicește și văzut, cu acea lumină care a strălucit pe Mântuitorul, pe fiecare dreptcredincios (botezat), după silința care și-o dă fiecare.

Un om beat are fața schimbată și înfuriată. Patimile și păcatele slutesc chipul văzut și nevăzut, adică chipul duhului și al trupului. Chipul omului virtuos e senin, încât pare că se mută seninătatea de la el la tine.

Ucenicii Săi se pot schimba la față: din răi – buni, din urâți – plăcuți.

Suntem datori a ne face mai buni și suntem răspunzători de lenevire, de neascultare și de învățare.

Dacă ați fi numai călugări, aș spune cum e cu puțință venirea în noi a luminii dumnezeiești. Un fel de luminare a minții, o bucurie a întregii făpturi, prin care sufletul și mintea se largesc și se pogoară de la Dumnezeu ca un puhoi (mulțimea) cunoștințelor Tainelor Sale, care trec dincolo de hotarul cunoștințelor omenești și de tainele mormântului.

Este fericirea „Raiului”, simțită de Sf. Apostol Pavel când a fost răpit în al treilea cer (și de toate sunt șapte). Nu se poate spune, numai cel ce are darul de simte, pentru ce propovăduirea să fie pe temelia cercată, nu numai citită.

Toate strădaniile au temeliile următoare:

Botezații au primit întreitul dar: al Sfintei Împărtășanii, al Botezul și al Mirungerii. Astfel ne-a născut Tatăl a doua oară, de sus. În temeiul acestei nașteri, am primit o comoară, talantul, care este un grăunte de Dumnezeu în noi. Acest grăunte așteaptă până ce mintea crește, încât cu mintea să pricepem darurile.

Și vine o vreme când odată ne hotărâm cu cugetul să petrecem potrivit căii lui Dumnezeu și voinței lui Dumnezeu.

Darurile se dezvoltă, cresc și aduc roadă, iar roada este sălășluirea lui Dumnezeu Tatăl, Domnului Iisus Hristos și Duhului Sfânt în noi.

Este locuirea lui Dumnezeu în smeriții Săi fii. Omul începe să aibă chipul dumnezeiesc, să fie trăgător către Dumnezeu, cunoaște și iubește pe Dumnezeu, și i se face o lumină, ca rost al vieții.

Darurile de la Dumnezeu îți arată că te poți schimba în sine. Fiecare botezat este purtător de Hristos. Acest Hristos din noi ajutat crește și se dezvoltă și (neajutat). La judecată [sufletul] este tras la răspundere pentru chinuirea lui Dumnezeu în noi.

Dumnezeu ne-a dat daruri și noi avem datoria să [le] facem să crească.

Alte învățături

Noi suntem răspunzători de darurile lui Dumnezeu. (Noi nu le cunoaștem și le ținem ca lumina sub obroc.) Avem răspunderea la Judecata din urmă.

Foarte repede avem să aflăm lucrul acesta la moartea noastră; de aici dincolo, vom afla măsura noastră, până unde era să ajungem, cu schimbarea noastră în bine. Căci ne poartă îngerul nostru păzitor după ce trecem vămile văzduhului, unde cunoaștem și recunoaștem păcatele, ne duce în Rai și ni se arată măsurile unde trebuia să ajungem, după înzestrarea lui Dumnezeu.

Toți cei botezați au cinci, doi sau un talant. Și după acei talanți se cunoaște datoria [fiecăruia], unde trebuia să ajungă cu sfințenia vieții pe pământ.

Dacă n-a îndeplinit măsura aceasta, va fi trimis la judecată deosebi și va petrece după păcate, după tândăleala lor, pe care le-a iubit mai mult ca pe Dumnezeu (va petrece în iad).

Dacă urmașii lui fac osteneală și milostenii, poate ieși la bine, iar dacă nu, petrece în iad până la Judecata din urmă.

Viața de dincolo de mormânt e și rai, și iad. Și creștinii leneși locuiesc acolo până ce cunosc dreptatea lui

Dumnezeu și datoria lor de a se fi făcut mai buni. Pentru a se sili mai bine (tragere de inimă spre bine). Aici putem alege, acolo suntem legați.

Cum vom pleca de pe pământ, cu porneala aceea vom fi și dincolo, chiar de vom petrece în iad pentru trezire prea târziu.

Să aducem pe suflet lui Dumnezeu la măsura lui de desăvârșire.

Să lucrăm binele și în afară, și în lăuntrul lui.

E grea sarcina sufletului, dacă pleci cu datoria de pe pământ.

Măsura ta o știe preotul, sub purtarea lui de grijă poți merge înainte, căci el știe cât de bine poate face fiecare după puterea lui.

Toți suntem chemați cu dragoste de Dumnezeu.

Lămuririle sunt dovadă a dragostei lui Dumnezeu pentru darul acesta și celor ce vor auzi.

Înțelegeți și petreceți potrivit cu dragostea părintească a Părintelui Ceresc. Tatăl, Care ne trimite ajutoare, cunoștințe și minuni, lucrează cu aleșii Săi.

Probat că ne ajută rugăciunea să fim subțiri de obraz de a-I dăruia Lui viața, dragostea și sufletul nostru, căci ne ajută.

Este posibilă o schimbare a creștinătății noastre: să ne rugăm, că Dumnezeu este hotărât să ne ajute. O strălucire din noi și a celorlalte popoare, care să pornească de la noi.

Rugați-vă pentru aceasta! Amin!

Cuprins

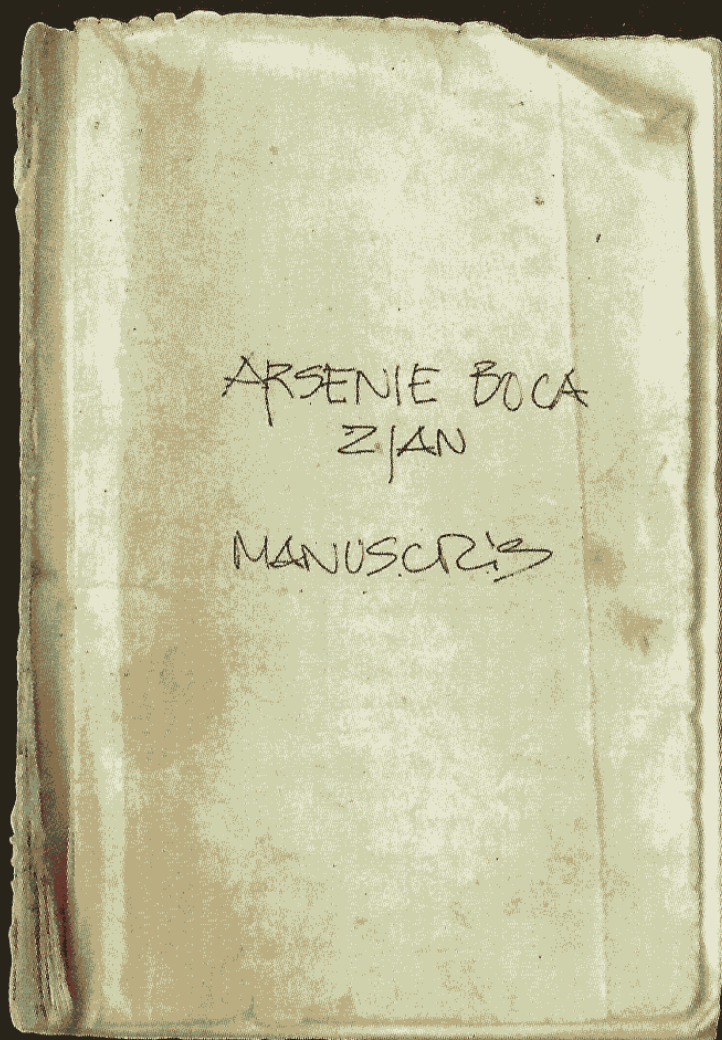
Maica Celestina sau povestea unui manuscris	5
Notă editorială	9
Taina răbdării	11
S-au umplut măsurile și se plinesc vremile	12
Sfântul Nicolae	14
Siguranța absolută	17
„Marele” Iuda	19
Împărăția aruncată	22
Pedeapsa cu lepra	25
Neam fără semn	28
Un destin înțeles	30
Crâmpeie pentru o predică la Sfinții Trei Ierarhi	35
Zacheu vameșul	42
În alt an, tot la Sfinții Trei Ierarhi	44
Fiii Învierii	53
Om nou se naște	56
[Rugăciunea și postul]	63
[Samarineanca]	67
Taina lui Ilie și Ioan	68
[Stăpânul]	72
Cei buni	74

Liniștirea	75
Postul	76
Privegherea	77
Psalmodia	78
Rugăciunea	79
Citirea	80
Cum au murit Constantin Brâncoveanu și copiii săi	81
Întrebarea celor cercați.	84
Milostenia	86
Ceasul primejdiei	87
Socotelile înțelepciunii cu moartea	90
Cursele	95
Greșalele iubirii și dreapta socoteală.	102
Judecata milostivă	104
Un tovarăș nevăzut și bun	107
Cărarea Sfântului Pavel	109
Despre dragoste.	111
Iubirea e cărarea.	114
Din păcătoși – Sfinți.	117
Lupta mântuirii.	119
Vrăjmaș milostiv și prieten viclean.	122
„Puiul” necurat	123
Despre îngustimi și sectarism.	125
Lupta dintre ateism și creștinism	130
[Sfânta Muceniță Cecilia]	137
Cuvânt la Schimbarea la Față.	138
Alte învățături	140

Custodele Caietului, maica Celestina de la Prislop

Caietul părintelui
Arsenie Boca:
coperta roasă de timp
și interiorul
așa cum s-a păstrat

-14-

PEDEAPSĂ CU LEPRĂ

Lepra e o boală molipsitoare a cărei cauză medicina nu o cunoaște nici astăzi, deci nici leacul.

Este un fel de putrezire de viș, ani îndelungați, o grea sentință de moarte. Lepra e o pedeapsă biblică; au primit-o:

1) Mariam, sora lui Moise, de-adeptul de la Dumnezeu pentru că încolțise invidia în inima ei precum că numai cu Moise vorbește Dumnezeu.

Pentru cîntirea ei "Mariam s-a făcut albă de lepră, ca zăpada", șapte zile a fost scesă din tabără (Numeri 12).

2) Neeman sirianul general, comandant al armatei regelui Siriei, leproș și el, se zise prin servitoarea sa evreică, de proorocul din Samaria, Eliseu, ucenicul lui Ilie, că l-ar putea tămădui de lepră. Cînd a vădit aceasta, Eliseu i-a trimis ucenicul să-l ajute să se scalde în Iordan de zor și să îl va tămădui.

S-a rîscolit însă mîndria sirianului și a plecat mînios. L-au înduplecat (totuși singur se sculă, ca totuși să asculte. Că se sculă de traucă lui, s-a sculat în Iordan și i-a trecut lepra.

La întîlnindu-se cu domnișorul a rămas...

-15-

prooroc.

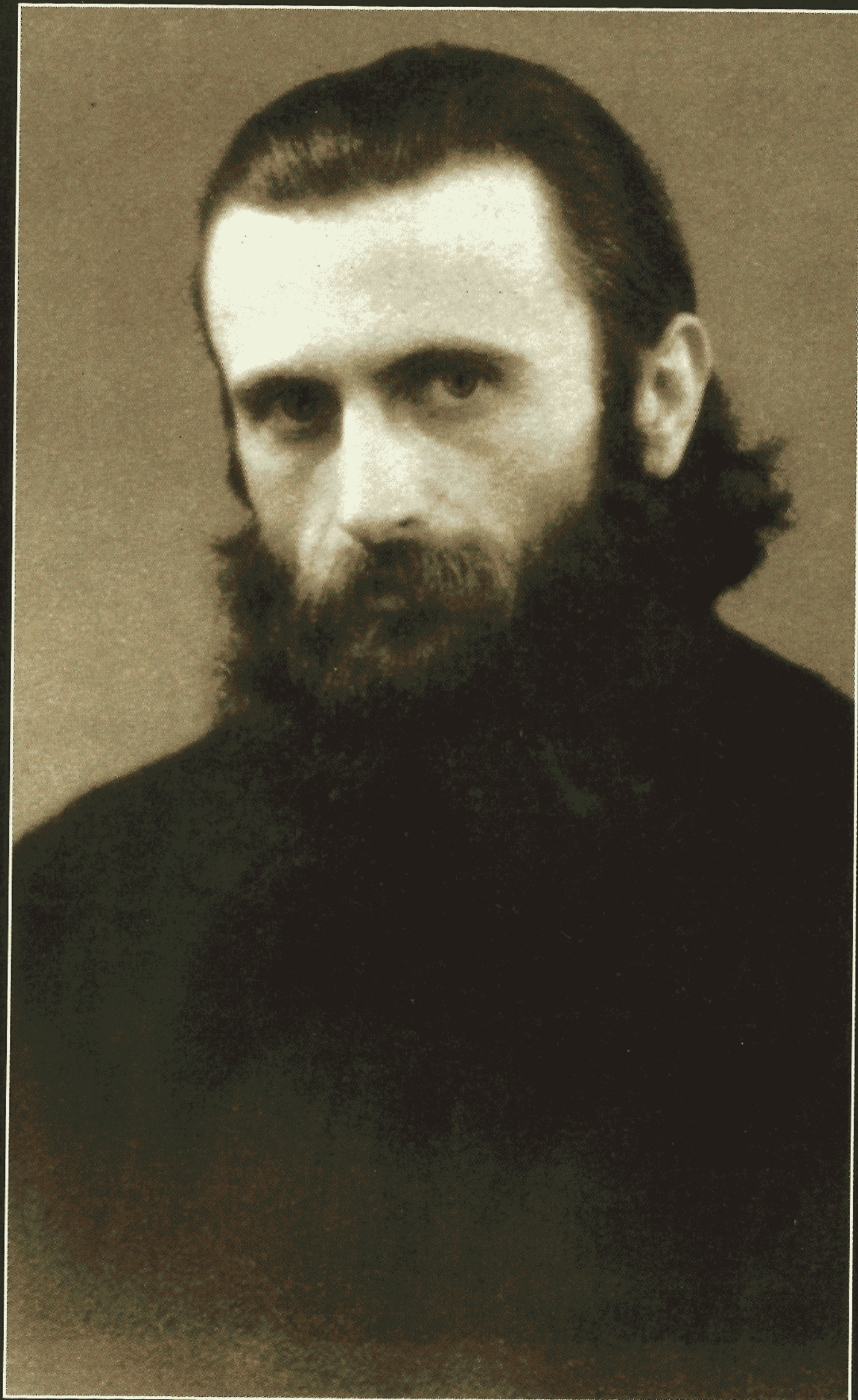
Încolțeste lăcomia în inima lui Ghezi, ucenicul proorocului și se ia după sirian și ajungîndu-l îi cere haine și bani, pe care le și primește.

Ajuns acasă minte că n-a fost nimic. Inima proorocului însă îl însoțise toată vremea și gîtise ce a făcut. Treptăceea îi dă pedeapsă: "lepra lui Neeman", să se lipească de tine și de urmașii tăi, în veci! Si a ieșit Ghezi de la Eliseu, alba de lepră ca zăpada (Regi 5).

3) Regele Ozia al Iudeilor, zidind multe cetăți, cîștigînd multe războaie scornind aruncătoare de piatră, săgeți din cornurile cetății Ierusalimului, sîpînd multe fîntîni, și mult în puternicindu-se, a sfîrșit prin să se implante mîndria în inimă "spre pierzarea lui". Astfel a făcut o mare nelegiuire înaintea Domnului, căci a intrat în templul lui Solomon, făcînd pe proorocul, ca să îl înălțeze pe gertelnicul tîmlierii.

Așezînd arhiereul disprețuindu-l cu toată atenția i-au atras atenția, că nu i se cuvine să facă aceasta. Ozia s-a supărat pe prooroci și de odată s-a ivit lepra pe fruntea lui, înaintea proorocilor.

Trăind că n-a gădit bine a fost pedepsit.

Părintele Arsenie Boca,
într-una dintre cele mai cunoscute fotografii ale sale

Biserica de piatră a Mănăstirii Prislop

Acest caiet, păstrat cu evlavie și încredințat spre publicare de către Maica Celestina de la Prislop, cuprinde cuvinte ale Părintelui Arsenie (Zian) Boca (1910-1989) dinspre sfârșitul anilor '40 și începutul anilor '50. Știm că multe dintre ele se regăsesc, ca atare sau dezvoltate de autor în anii următori, și în alte volume apărute relativ recent, mai ales în *Cărarea Împărăției* și în *Cuvinte vii*. Cele mai multe sunt variante prime sau intermediare ale unor texte devenite exponențiale pentru gândirea și trăirea duhovnicească a Părintelui Arsenie. Caietul de față ne poate ajuta, nu o dată, să vedem mai bine calea seminței către rodul împlinit: de aceea îl și publicăm sub titlul editorial *Semințe duhovnicești*.

